

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ δελτίο

ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ
THE FRIENDS OF THE BENAKI MUSEUM

Πολλὰ καὶ καλὰ νέα

Αγαπητοί Φίλοι,
Τὸ τεῦχος ποὺ κρατᾶτε στὰ χέρια σας
ἔχει ἑτοιμασθεῖ, ὅπως πάντα, μὲ πολλὴ
ἀγάπη γιὰ τὸ Μουσεῖο Μπενάκη καὶ τοὺς πολυ-
πληθεῖς Φίλους του καὶ σᾶς προσφέρει ποικιλία
εἰδήσεων καὶ γνώσεων ἀπὸ τοὺς χώρους τοῦ Μου-
σείου καὶ τὶς δραστηριότητές μας. Παρακαλοῦμε
νὰ προσέξετε ἵδιαίτερα τὸ ἄρθρο γιὰ τὰ ἀντί-
γραφα ἀρχαίων κεραμικῶν, ποὺ διαθέτει τὸ πλού-
σιο Πωλητήριο τοῦ Μουσείου, ἔργα σπουδαίας
τεχνικῆς «μὲ τὴν μέθοδο τῶν ἀρχαίων». Εἶναι
εὐπρόσδεκτα ἀποκτήματα γιὰ τὰ σπίτια μας, στὴν
πόλη καὶ στὴν ἔξοχή, καὶ ἐκλεκτὰ δῶρα γιὰ συγγε-
νεῖς καὶ φίλους.

Θέλουμε ἐπίσης νὰ ὑπογραμμίσουμε τὸ ἐνδιαφέ-
ρον τῶν ἀρχῶν γιὰ τὰ μαθήματα, ποὺ «τρέχουν»
αὐτὴν τὴν περίοδο, γιὰ Φωτογραφία, ἵδιαίτερα
ἀγαπημένη δραστηριότητα τοῦ Μουσείου μας μὲ
τὸ φημισμένο Φωτογραφικό του Ἀρχεῖο καὶ μὲ τὴν
συνεργασία τοῦ ἔξαίρετου καλλιτέχνη Πλάτωνα
Ριβέλλη, καὶ γιὰ Όθωμανικὴ Γραφὴ καὶ Γλώσσα,
ποὺ ὁργανώνουν γιὰ τρίτη φορὰ τὰ Ἰστορικὰ
Ἀρχεῖα τοῦ Μουσείου στὴν ἀνακαινισμένη Οἰκία
Πηνελόπης Δέλτα στὴν Κηφισιά. Πρόκειται γιὰ
πολὺ χρήσιμα στὴν ἐποχή μας μαθήματα, καὶ ὅχι
μόνο μὲ ἴστορικὸ ἐνδιαφέρον.

Ἄπὸ τὶς δραστηριότητες τοῦ Συλλόγου τῶν
Φίλων ἔχωρίζουμε ἐκεῖνες ποὺ ἀναφέρονται στὶς
δύο ἐκδρομές-ἀποστολές στὴν Κωνσταντινού-
πολη καὶ στὶς προσφορές μας στὰ ἐκεῖ Έλληνικὰ
Σχολεῖα σὲ βιβλία καὶ γιὰ τὴν συντήρηση τῶν
ἴστορικῶν τους κτιρίων. Η προσπάθεια αὐτὴ θὰ
συνεχισθεῖ μὲ τὴν συμπαράστασή σας. Τέλος, πέρα

ἀπὸ ὅλες τὶς ἄλλες εἰδήσεις καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα
κείμενα τοῦ τεύχους, παρακαλοῦμε νὰ προσέξετε
ἵδιαίτερα τὴν ἔκκληση τοῦ Μουσείου γιὰ τὴν
ἀπόκτηση μὲ εἰσφορὲς φίλων καὶ ἐπισκεπτῶν τῶν
ἔξοχων βυζαντινῶν ἀργυρῶν πινακίων τοῦ 12^{ου}
αἰῶνος, ποὺ θὰ ἐκτίθενται γιὰ λίγο ἀκόμη στὴν
εῖσοδο τοῦ Μουσείου. Ο Σύλλογος προσέφερε ἥδη
ώς πρώτη αὐθόρυμη ἀνταπόκριση 1.000 Εὐρώ
καὶ ἐλπίζει ὅτι θὰ πολλαπλασιάσει τὸ ποσὸ αὐτὸ
προσεχῶς. Ή ἵδιωτικὴ πρωτοβουλία εἶναι ὅμως
καὶ ἐδῶ ἀναγκαία.

Σᾶς εὐχόμαστε νὰ κλείσετε τὴν χρονιὰ μὲ ὑγεία
καὶ ἐπιτυχίες καὶ νὰ ἔορτάσετε τὰ Χριστούγεννα
τοῦ 2003 καὶ τὴν εῖσοδο στὸ 2004 μὲ χαρὰ καὶ
εύτυχία.

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ

Το κεντρικό μέγαρο της
Εθνικής Τραπέζης της Ελ-
λάδος

Στ. Ι. Αρβανιτόπουλος

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Στον κύριο αυτό περιελήφθησαν οι περισσότερες εκδηλώσεις του εξαμήνου. Οργανωμένες σε συνεργασία με τους αντίστοιχους φορείς, οι ξεναγήσεις απέβλεπαν στη γνωριμία των μελών με ιδρύματα που δεν είναι ανοικτά στο κοινό, στην προδολή του έργου ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται στο χώρο των τεχνών και των γραμμάτων, καθώς και φορέων που εργάζονται για την αισθητική βελτίωση της καθημερινής ζωής σε μία μεγάλη, απρόσωπη και συχνά απάνθρωπη πόλη, όπως έχει καταστεί πλέον η Αθήνα.

Στην τελευταία κατηγορία ανήκει η **Εταιρεία Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων Αθήνας**, που συνιστά τον κρατικό φορέα που ανέλαβε τα τελευταία χρόνια τη οικική αναμόρφωση μεγάλων τμημάτων του κέντρου της πρωτεύουσας, παράλληλα με το κύριο στόχο της, την -κατά το δυνατόν- ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων από το Παναθηναϊκό στάδιο ως τον Κεραμεικό. Τον “μεγάλο περίπατο”, όπως είναι γνωστή πλέον η διαδοροή από την έναρξη της πάλαι ποτέ λεωφόρου Διονυσίου Αρεοπαγίτου στον Μακρυγιάννη ως την πλατεία Αγίων Ασωμάτων και την επίσης πεζοδρομημένη οδό Αδριανού στο “Θησείο”, επισκέφθηκαν οι Φίλοι στις 23 και 27 Σεπτεμβρίου. Η κ. Αθηνά Πετροπούλου, στέλεχος επικοινωνίας της Ε.Α.Χ.Α., ανέλαβε να παρουσιάσει το έργο που έχει ως τώρα συντελεστεί, καθώς και τα μελλοντικά σχέδια της εταιρείας, κατά την πορεία από τη λεωφόρο Αμαλίας

ως την περιοχή του “Θησείου” μέσα από τον ενιαίο πεζόδρομο των Διον. Αρεοπαγίτου-Αποστόλου Παύλου. Εξαιρετική απυχία στάθηκε η διοργάνωση κατά τις ημέρες της επίσκεψής μας στον ίδιο χώρο της Έκθεσης Βιδλίου, που κατά γενική ομολογία έβλαψε αισθητικώς και υλικώς το καινούργιο λιθόστρωτο και την ευρύτερη περιοχή.

Την εξαιρετική ξενάγηση του αρχιτέκτονος, τ. Προϊσταμένου Τεχνικών Υπηρεσιών της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος και άρτι γενομένου μέλους μας κ. Διονύση

Το επιβλητικό Μέγαρο Μελά στη συμβολή των οδών Σοφοκλέους και Αιόλου

Βλαχόπουλου στα κτήρια της Ε.Τ.Ε. γύρω από την Πλατεία Κοτζιά απόλαυσαν δύο πολυπληθείς ομάδες μελών στην 1η και στις 4 Οκτωβρίου. Οι Φίλοι είχαν τη σπάνια ευκαιρία να περιηγηθούν το ιστορικό μέγαρο της Ε.Τ.Ε. του 1890-1895, το από κάθε άποψη επιβλητικό Μέγαρο Μελά του Ερνέστου Τούλλερ (1874), καθώς και το νέο, εντυπωσιακό οικοδόμημα του Mario Botta στη συμβολή των οδών Σο-

φοκλέους και Αιόλου πάνω από το τμήμα του κλασικού τείχους των Αθηνών. Ο κ. Δ. Βλαχόπουλος πραγματοποίησε μια απολύτως άρτια ξενάγηση στους εσωτερικούς χώρους και στις εξωτερικές όψεις και των τριών κτηρίων, καθώς και μία αναδίφροτη στην ιστορία τόσο των κτισμάτων όσο και του μεγαλύτερου πιστωτικού ιδρύματος της χώρας μας. Ειδικά μάλιστα στην περίπτωση του Μεγάρου Μελά, οι παραστάμενοι στάθηκαν ιδιαιτέρως τυχεροί, καθώς ο ξεναγών υπήρξε υπεύθυνος όλων των εργασιών ανακατασκευής του κτηρίου την περασμένη δεκαετία και επομένως ο πλέον ειδήμων για να παρουσιάσει τα εν λόγω έργα.

Τη γνωριμία με τα κτήρια της Τραπέζης συμπλήρωσε η ξενάγηση στο **Ιστορικό Αρχείο της Ε.Τ.Ε.** μία εδδομάδα αργότερα, στις 11 και 15 Οκτωβρίου από τον Επικεφαλής της Υποδιεύθυνσης Ιστορικού Αρχείου και ψυχή της πρόσφατης ανακαίνισης και αναδιογάνωσής του, κ. Γεράσιμο Νοταρά, και τον Προϊστάμενο του Αρχείου, κ. Ζήσιμο Συνοδινό, αντιστοίχως. Τα μέλη που έλαβαν μέρος θαύμασαν από κοντά την εξαιρετική οργάνωση των αρχείων, την πρότυπη ανακατασκευή και προσαρμογή στη νέα χρήση του ιστορικού οικοδόμηματος της Γ' Σεπτεμβρίου, που αποτελεί το αρχαιότερο ειδικά κατασκευασμένο για τη στέγαση αρχείων κτήριο στην Ελλάδα (εγκαινιάστηκε το 1926 ως έδρα των Γενικών Αρχείων της Ε.Τ.Ε.), το μόνιμο εκθετήριο του ισογείου, όπου

Τμήμα των αρχειοστασίων του Ιστορικού Αρχείου της Ε.Τ.Ε. με τα κυλιόμενα ράφια τοποθέτησης αρχειακού υλικού

Ιστ. Αρχείο Ε.Τ.Ε.

Στη βιβλιοθήκη του Ε.Λ.Ι.Α.

με σύντομο και ευσύνοπτο τρόπο παρουσιάζεται η ιστορία της Εθνικής Τραπέζης και, μέσω αυτής, η οικονομική ιστορία της χώρας. Χάρις στη διεξοδική παρουσίαση των υπευθύνων, οι Φίλοι μπόρεσαν να πληροφορηθούν για τη λειτουργία της υπηρεσίας (από την παραλαβή του υλικού ως τη χρήση του από τους ερευνητές) και να επισκεφθούν τα ειδικά αρχειοστάσια με κυλιόμενα ράφια, τα γραφεία του προσωπικού, το εργαστήριο μικροφωτογράφησης και ψηφιοποίησης, το χώρο απορρόφησης της σκόνης και απεντόμωσης των διαρκώς εισερχόμενου υλικού, τις εγκαταστάσιες ηλεκτρονικού ελέγχου των συνθηκών στο εσωτερικό του κτηρίου, τους ειδικών προδιαγραφών θαλάμους φύλαξης των μικροταινιών, των κινηματογραφικών ταινιών και του φωτογραφικού αρχείου, το αναγνωστήριο, τη βιβλιοθήκη, τους συνεδριακούς χώρους.

Στις 16 και 18 του ιδίου μηνός δύο ομάδες μελών ξεναγήθηκαν στην πρωτότυπη και εξαιρετικά αξιόλογη έκθεση “Πλόες... Από τη Σιδώνα στη Χουέλβα. Σχέσεις λαών της Μεσογείου 16ος-6ος αι. π.Χ.” στο Μουσείο Κυκλαδικής και Αρχαϊκής Ελληνικής Τέχνης Γουλανδρή. Ο κ. Γιώργος Τασούλας, επιμελητής του Μουσείου και της έκθεσης, ανέλυσε το σκεπτικό της διοργάνωσης της έκθεσης, τις χρονοδόρες και επίπονες διεργασίες για τη συμμετοχή 90 συνολικώς μουσείων από 11 χώρες, το

ιστορικό πλαίσιο της μακράς περιόδου που παρουσιάστηκε μέσα από 1.211 αντικείμενα. Κατέστη με αυτό τον τρόπο σαφής η αλληλεπίδραση των γύρω από τη Μεσόγειο λαών της αρχαιότητας, των μεταξύ τους ανταλλαγών προϊόντων της γης, χρηστικών σκευών, πολυτελών δημιουργημάτων, και εν τέλει και κυρίως στοιχείων θρησκείας, παραδόσεων, ιδεών, οι οποίες διαμόρφωσαν μια κοινή “γλώσσα” από την Ιθρική χερσόνησο ως τα μικρασιατικά παράλια, τη Φοινίκη και την Αίγυπτο.

Ο Πρόεδρος του Ελληνικού Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου και παλαιό μέλος του Δ.Σ. των Φίλων, κ. Μάνος Χαρτάτος, και η συνεργάτις του Ε.Λ.Ι.Α. και επίσης μέλος μας, κ. Ισμήνη Αντωνούλα, ανέλαβαν να παρουσιάσουν το πολυσχιδές έργο του ιδρύματος αυτού σε δύο ομάδες Φίλων, στις 31 Οκτωβρίου και στις 5 Νοεμβρίου. Για μία ακόμη φορά καταδείχθηκε η σημασία της διατήρησης και επεξεργασίας των πάσης φύσεως αρχείων, η εξέχουσα συμβολή του Ε.Λ.Ι.Α. σε αυτό τον τομέα σε αντίθεση με την ισχνή ως σήμερα παρουσία των αντίστοιχων αρχεικών φορέων, η αξία της εκπόνησης εργασιών με δάση τα οωξόμενα αρχεία και της έκδοσής τους, καθώς και της ενίσχυσης του ερευνητικού έργου, στην οποία τόσο απλόχερα προσβαίνει το ίδρυμα, για την ουσιαστική και αντικειμενική γνώση της ιστορίας της χώρας.

Σ.Ι.Α.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

* Όπως έχει πλέον καθιερωθεί, οργανώθηκαν εισαγωγικές διαλέξεις για τα δύο ταξίδια του εξωτερικού. Στις 16 Οκτωβρίου ο υπεύθυνος της οργάνωσης της εκδρομής στην Πόλη κ. Λ. Συρίγος και η συνοδός εκ του Γραφείου κ. N. Χουδαέδη εδώσαν χορήσματα συμβούλες για πρακτικής φύσεως ζητήματα και στη συνέχεια ο γράφων παρουσίασε μέσω διαφανειών την ιστορία και την τοπογραφία του αρχαίου Βυζαντίου και της χριστιανής Κωνσταντινούπολεως, καθώς και τα σημαντικότερα μνημεία της βυζαντινής περιόδου, με μεγαλύτερη έμφαση σε όσα επρόκειτο να επισκεφθούν οι παριστάμενοι Φίλοι.

* Στις 14 Νοεμβρίου ο Ερευνητής Ιστορικός, κ. Ευθύμιος Σουλογιάννης, πραγματοποίησε μία ιστορική αναδρομή στην παρουσία των Ελλήνων στην Αίγυπτο από το 18ο αι. ως τις μέρες μας. Ο Αιγυπτιώτης ιστορικός, με τακτική επαφή μέχρι σήμερα με τη χώρα καταγωγής του, ανέλυσε τα αίτια εγκατάστασης στη χώρα αυτή Ελλήνων, της ακμής και της παρακμής των Κοινοτήτων που δημιούργησαν κατά το παρελθόν, των σχέσεών τους με τους γηγενείς και τη δράση του Ελληνορθόδοξου Πατριαρχείου. Ακόμη, αναφέρθηκε στα κτίσματα των επιφανών ιδιωτών και της άλλοτε ανθηροής Κοινότητας που απομένουν στην Αλεξάνδρεια και στο Κάρο, χώρους στους οποίους θα μετέβαιναν σύμφωνα με το πρόγραμμα οι εκδρομείς.

* Στις 26 του ιδίου μηνός οι αρχιτέκτονες-εθνολόγοι, επιστημονικοί συνεργάτες του Μουσείου, κ.κ. Γιάννης Σαΐτας και Κορηνίλια Ζαφούρη, παρουσίασαν αναλυτικώς το **Πρόγραμμα Μάνης**, το οποίο εκπόνησε και έχει θέσει σε εφαρμογή από το 1996 το Μουσείο μας. Το πρόγραμμα, για την επιτυχία του οποίου συνεργάζονται ιδιώτες, ιδρύματα, κρατικές υπηρεσίες και φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, επιδιώκει να λειτουργήσει ως πρότυπο για την προβολή και την ανάδειξη της ευρύτερης περιοχής της Μάνης, με αφετηρία το Λιμένι και την Αρεόπολη. Εξέχουσας σημασίας είναι η ίδρυση αφ' ενός του Μουσείου Μέσα Μάνης και Μανδομιχαλάων και αφ' ετέρου ενός Κέντρου για τη Μελέτη και Προβολή της Μάνης σε κτήρια του Λιμενιού, όπως το “παλάτι” του Π. Μανδομιχάλη και τη Μ. Παναγίας Ευρέτριας, που ανήκουν στο Μουσείο Μπενάκη. Η συμβολή των Φίλων στο εν λόγω Πρόγραμμα υπήρξε (στο μέτρο των δυνατοτήτων τους) σημαντική και πρόκειται να συνεχιστεί και στο μέλλον.

Σ.Ι.Α.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ

Θ. Μαρανόν

Η ομάδα των Φίλων στον πατριαρχικό ναό του Αγ. Γεωργίου στο Φανάρι

ΤΑΞΙΔΙΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Μεταξύ των δραστηριοτήτων του Σωματείου εξέχουσα θέση καταλαμβάνει η επαφή των μελών με χώρους εκτός των συνόρων της Ελλάδος, στους οποίους έδρασε άλλοτε το ελληνικό στοιχείο, στόχος απολύτως συμβατός με το βασικό λόγο υπαρξής του Μουσείου που στηρίζουμε, που είναι η εξέταση της διαχρονικής πορείας του Ελληνισμού. Στα πλάια αυτής της σειράς εκδηλώσεων πραγματοποιήθηκαν δύο πολυήμερες εκδρομές το φθινόπωρο: αφ' ενός επαναλήφθηκε το επιτυχημένο ταξίδι του περιουσινού Οκτωβρίου στη βυζαντινή Κωνσταντινούπολη (17-21 Οκτωβρίου) και αφ' ετέρου οργανώθηκε η εκδρομή στην Αλεξάνδρεια και το Κάιρο (19-24 Νοεμβρίου).

Τη γνωμικά μας με τα **βυζαντινά μνημεία της Κωνσταντινουπόλεως** ανέλαβε, όπως και πέρυσι, η αρχαιολόγος, υποψήφια διδάκτωρ, κ. Μαρία Τσαούσογλου-Ζορλού. Παρά τις ποικίλες αντιξότητες και τις δυσάρεστες εκπλήξεις που πάντοτε επιφυλάσσει η μετάβαση στη γείτονα, κατορθώσαμε να επισκεφθούμε τους σημαντικότερους ναούς (Αγ. Σοφία, Αγ. Ειρήνη, Αγ. Σέργιο και Βάκχο -όπου είχαμε τη σπανιότατη ευκαιρία να δούμε το ναό χωρίς τα στοιχεία της χρήσης του ως μουσουλμανικού τεμένους λόγω των εργασιών αποκατάστασης-, Μονή της Χώρας, Ζωοδόχο Πηγή, Μονή Παντοκράτορος -όπου επίσης ευτυχήσαμε να δούμε τημήμα των εξαίσιων μαρμαροθετημάτων που σώζονται κάτω από το σύγχρονο ξύλινο δάπεδο του τζαμιού,-

Παναγία Κυριώτισσα, Άγ. Πολύευκτο) και το σύνολο σχεδόν των σωζομένων κοσμικών κτισμάτων της Βασιλεύουσας (Ιππόδρομο, Βασιλική κινστέρνα, Παλάτι Πορφυρογεννήτου, χερσαία και θαλάσσια τείχη, Ανάκτορο Βουκολέοντος, ψηφιδωτά του Ιερού Παλατίου, φόρο του Κωνσταντίνου, κίονα του Μαρκιανού).

Ακόμη, πραγματοποίσαμε την επίσκεψη-προσκύνημα στην έδρα του Οικουμενικού Πατριαρχείου στο Φανάρι, και μεταδίκαμε σε δύο ιστορικά σχολεία της Ελληνικής Κοινότητας, που εξακολουθούν, υπό εξαιρετικά δυσμενείς όρους, να λειτουργούν στην Πόλη: στη Μεγάλη του Γένους Σχολή (βλ. και σ. 7 του τεύχους) και στο Ζωγράφειον, όπου μας υποδέχθηκαν οι Διευθυντές, κκ. Κ. Μαυράκης και Γ. Δεμιοτζόγλου αντιστοίχως. Η εξαιρετική κατάσταση του επιβλητικού, ανακαινισμένου κτηρίου του Ζωγράφειον, η σειρά των επιτυχιών (παρά τον πολύ μικρό αριθμό τους) των μαθητών του εντός και εκτός Τουρκίας, η πολυυχιδής δραστηριότητά τους που επεκτείνεται και σε πλείστες εξωσχολικές εκδηλώσεις, η εντυπωσιακή οργάνωση του σχολείου οφείλονται αναμφισβήτητα σε μεγάλο βαθμό (αν όχι εξ ολοκλήρου) στη ζωτικότητα, τον ενθουσιασμό, την ακάματη ενεργητικότητα και τις υψηλές αξίες και ιδανικά του κ. Γ. Δεμιοτζόγλου, ο οποίος ενέπνευσε απρόσμενη αισιοδοξία στους εκδρομείς. Δεν παρέλειψε δε να ευχαριστήσει για μία ακόμη φορά τους Φίλους για τη δωρεά των €1.500, στην

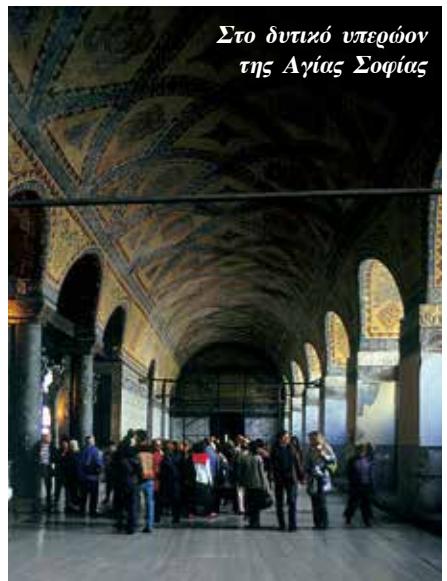
οποία προέβησαν πέρυσι ενισχύοντας το εργαστήριο ηλεκτρονικών υπολογιστών του σχολείου. Η παρουσία του ίδιου και το φυτώριο που δημιούργησε στο Ζωγράφειον συνιστούν τη μοναδική ίσως ελπίδα για τον Ελληνισμό της Πόλης, όπως εύκολα διαπιστώνει κανείς κατά την επαφή του με την εκεί πραγματικότητα.

Η τύχη μάς επεφύλαξε μία ευχάριστη έκπληξη: εκμεταλλευόμενοι την αδυναμία επίσκεψης στη Μ. Στουδίου και την Παμμακάριστο επισκεφθήκαμε, μετά από πρόταση της κ. Μ. Τσαούσογλου, εκτός προγράμματος τα Πριγκιπόννησα. Η μαγευτική φύση, οι εξαιρετικής αρχιτεκτονικής εξοχικές κατοικίες των Ελλήνων του 19ου και του α' μισού του 20ού αι., η από κάθε άποψη επιβλητική Θεολογική Σχολή της Χάλκης -μελαγχολική, κυνλωμένη από τα υπεραιωνόβια πεύκα, πάντοτε σε ετοιμότητα, αλλά χωρίς άδεια λειτουργίας από το 1971-, ο περίπατος στους πεζοδόμους της Χάλκης και της Πριγκίπου μετά την πρωινή δροχή, στάθηκαν μία αξέχαστη εμπειρία για όσους πήραν μέρος στη μικρή εξόδημηση.

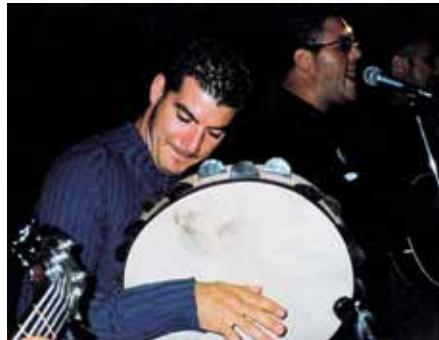
Δεν παραλείψαμε δεδαίως να γεντούμε -στο πνεύμα των ημερών- και την... Πολύτικη κοινότητα, υπό τις οδηγίες της ειδίμονος όχι μόνο σε πρακτικά, αλλά και σε γαστριμαργικά ζητήματα, κ. Ν. Χουδαβερδή που μας συνόδευε!

Με μεγάλη επιτυχία πραγματοποιήθηκε και η δεύτερη εκδρομή στο εξωτερικό, στην **Αλεξάνδρεια** και το **Κάιρο** με τη συνοδεία της κ. Α. Βαλσαμάκη, μέλους του Δ.Σ., χάρις στις ενέργειες της οποίας οι Φίλοι έτυχαν ιδιαίτερης φιλοξενίας και ξεναγήθηκαν σε χώρους που δεν είναι προσιτοί στο κοινό (βλ. σχετικό άρθρο στη διπλανή σελίδα).

Σ.Ι.Α.

Στο δυτικό υπερών της Αγίας Σοφίας

ΒΡΑΔΙΑ ΣΤΟ ΠΙΚΕΡΜΙ

Ηνέα... σχολική χρονιά άνοιξε με μία λαμπερή δραδιά στο καταπράσινο κτήμα της οικογένειας Vanderpool-Έβερετ στο Πικέρμι την Τετάρτη 24 Σεπτεμβρίου. Στους θαυμάσια διαιροφωμένους χώρους μάς υποδέχθηκε η κ. Λίζα Έβερετ, μέλος του Δ.Σ., στην πρωτοβουλία και τις άσκες προσπάθειες της οποίας οφείλεται η μεγάλη επιτυχία της εκδήλωσης. Μετά την πρώτη έκπληξη -η είσοδος του κτήματος αποτελεί τμήμα μεταδυνατινής μονής!- οι πολυάριθμοι Φίλοι περνούσαν από τα διαιροφετικά επίπεδα με

τις δενδροστοιχίες, τα καθιστικά, την πισίνα και τα χαμηλά πετρόκυτιστα οικήματα, για να καταλήξουν στο φιλόξενο πλάτωμα, με τα τραπέζια, το μπουφέ και τον ελεύθερο χώρο για το μουσικό συγκρότημα, υπό τη συνοδεία δύο κιθαρισών.

Τον ίδιαίτερο τόνο έδωσαν οι μουσικοί και χορευτές του συγκροτήματος "Ta Paidia tou Rocco" από το Corigliano d' Otranto di Grecia Salentina, που με τους γεμάτους νοσταλγία και μεσογειακό πάθος στίχους, τη ζωντάνια, το ρυθμό των τραγουδιών και του χορού τους, και ίδιαίτερα

με την ταραντέλλα, ξεσήκωσαν (κυριολεκτικά!) τους παρευρισκομένους. Την παρουσίαση τόσο του συγκροτήματος όσο και της ιδιομορφίας της Κάτω Ιταλίας, των σκοπών, της γλώσσας και της νοοτροπίας των ελληνόφωνων χωριών της έκανε η κ. Isabella Bernardini, η οποία συνεργάστηκε από την Ιταλία για την επιτυχία της δραδιάς. Σημαντική δοήθεια προσέφεραν επίσης η κ. Λένα Χατζηπέτρου, μέλος του Δ.Σ., και η δραστήρια γραμματέας μας, κ. Μαριέλα Βέλιου.

Θερμές ευχαριστίες οφείλονται στους χορηγούς της εκδήλωσης: τον κ. Φραγκίσκο Φραγκουδάκη της εταιρείας FRAGLINE, που προσέφερε τη μεταφορά του οκταμελούς συγκροτήματος από την Ιταλία, τις κυρίες Νατάσα Καρβελά και Ελένη Γκούμα, που προσέφεραν την διαμονή στο Ξενοδοχείο MATI, την κ. Μαρία Φουρλή για την οικονομική της ενίσχυση, το βασικό χορηγό της δραδιάς, κ. Γ. Κωστόπουλο και την ALPHA BANK, καθώς και την κ. Λ. Έβερετ, που διέθεσε, εκτός του χώρου, και το κρασί "Κτήμα Πικέρμι" (από την παραγωγή στην κατανάλωση!). **Σ.Ι.Α.**

"Σαν έτοιμος από καιρό, σα θαρραλέος, αποχαιρέτα την, την Αλεξάνδρεια που φεύγει"

Ηατμόσφαιρα στην Αλεξάνδρεια ήταν πολύ συγκινητική για τα 42 άτομα της ομάδας των Φίλων του Μουσείου που την επισκέφθηκαν. Ξαναζωντάνεψαν μνήμες του απώτερου και απώτατου παρελθόντος, ενισχυμένες από τους εναπομείναντες Έλληνες που ζουν εκεί και που μας υποδέχθηκαν με πολλή αγάπη ξεναγώντας μας στα μνημεία του Ελληνισμού.

Με τη Γενική Πρόξενο της Ελλάδος στην Αλεξάνδρεια κ. Κωνσταντίνα Αθανασιάδου και τον Πρόεδρο της Ελληνικής Κοινότητας Αλεξανδρείας κ. Χαρ. Κατσιμπού περιδιαδήκαμε το κτιριακό συγκρότημα όπου στεγάζονται το Ελληνικό Σχολείο, η Ελληνική Κοινότητα, το θέατρο, τα προξενεία της Ελληνικής και της Κυπριακής Δημοκρατίας, όλα εξαίρετα νεοκλασικά κτήρια του 19ου και του 20ού αιώνα, δωρηθέντα από έλληνες ευεργέτες. Το ελληνικό νεκροταφείο με τους τάφους των οικογενειών Μπενάκη, Σαλβάγον, Καζούλη, Καθάρη και τόσων άλλων Αλεξανδρινών, το σπίτι του μεγάλου Κ. Καδάφη, το Μουσείο Ελληνοφαραϊκής Αρχαιότητας, και πολλά ακόμη αξιοθέατα της πόλης συμπλήρωσαν την εκεί τριήμερη παραμονή μας. Ανάμεσα σ' αυτά, η Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας, μια θαυμάσια έκπληξη για όλους όσοι δρέθηκαν σ' αυτό το περίφημο αρχιτεκτόνιμα με τους 200.000 τόμους βιβλίων. Με την ευκαιρία της ονομαστικής εορτής του Πάπα και Πατριάρχη Αλεξανδρείας κ. Πέτρου η ομάδα τον επισκέφθηκε στο Ναό του Αγίου Σάββα. Ο σεβαστός Πατέρας Καλλίστρατος, στενός συνεργάτης του Πατριάρχη, μας ξενάγησε στους χώρους και στην ιστορική εκκλησία τον ευχαριστούμε γι' αυτό θερμά. Στη συνέχεια πήραμε το δρόμο για το Κάιρο, επισκεπτόμενοι τα αξιοθέατα και αυτής της πανάρχαιας και πολύσυρης σήμερα πόλης.

Τελευταίος αποχαιρετισμός στις 24 Νοεμβρίου, ημέρα της εορτής του Αγίου Πέτρου Αλεξανδρείας, στην εκκλησία του Αγίου Γεωργίου,

Η πολυπληθής ομάδα των Φίλων στις Πυραμίδες της Γκάζας

όπου τελέσθηκε η αρχιερατική λειτουργία, παρόντων εκπροσώπων των Ορθοδόξων Εκκλησιών, πολιτικών προσώπων και μελών του Διπλωματικού Σώματος. Εκεί συναντήσαμε τον Πρόεδρο της Ελληνικής Κοινότητας Καΐρου κ. Χρ. Καβαλλή, ο οποίος μας ανέπτυξε τις δραστηριότητες των Ελλήνων στο Κάιρο.

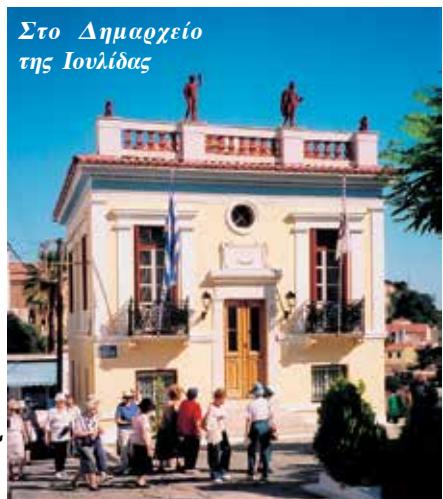
Θερμές ευχαριστίες επίσης στον Ερευνητή Ιστορικό κ. Ευθύμιο Σουλογιάννη, ο οποίος συνέδιλε τα μέγιστα με τις πληροφορίες και τις συμβουλές του στην άφιση οργάνωση της εκδρομής, αλλά και στον ξεναγούντα αρχαιολόγο, Αιγυπτιώτη, κ. Γεώργιο Ρεκτοίνη, που έκανε ό, τι ήταν δυνατόν για την άφογη εκτέλεση του προγράμματος.

Ανθή Βαλσαμάκη

ΥΠΟΔΟΧΗ ΝΕΩΝ ΜΕΛΩΝ

Στην πολυπληθή ομάδα των Φύλων του Μουσείου προστέθηκαν τον περασμένο Οκτώβριο 94 νέα μέλη. Η τελετή της υποδοχής τους στο Σωματείο πραγματοποιήθηκε τη Δευτέρα 1 Δεκεμβρίου στο κεντρικό κτήριο του Μουσείου. Μετά το θερμό καλωσόρισμά τους στο ξεστό χώρο του Κυλικείου από τα παριστάμενα μέλη του Δ.Σ., ο Πρόεδρος, κ. Λίνος Μπενάκης, αναφέρθηκε στην ιστορία και τους σκοπούς του Σωματείου, τον τρόπο λειτουργίας του, τις υποχρεώσεις των μελών, τις εκδηλώσεις που διοργανώνονται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους (ξεναγήσεις, διαλέξεις, περιπάτους, εκδρομές εσωτερικού και ταξίδια εξωτερικού), το λόγο υπαρξής και το περιεχόμενο του Ενημερωτικού Δελτίου. Την παρουσίαση των συλλογών και της δραστηριότητας του Μουσείου από τον Πρόεδρο ακολούθησε η ξενάγηση στις αίθουσές του, την οποία προσέφερε, όπως πάντοτε, η κ. Άρτεμις Σκονυμπουρδή, μέλος παλαιότερα του Δ.Σ. και μόνιμος συμπαραστάτης στο έργο των Φύλων.

Στο Δημαρχείο της Ιουλίδας

Γ. Βορδέλων

ΕΚΔΡΟΜΕΣ-ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ

Δύο από τις Κυκλαδες επισκέφθηκαν οι Φύλοι στην αρχή και στο τέλος του καλοκαιριού. Στις 6-8 Ιουνίου ξεναγήθηκαν στα κατάλοιπα του παρελθόντος και στην ιδιάζουσα φύση της Κέας από τις κυρίες Γιάννα Βενιέρη, αρχαιολόγο της Α' Ε.Π.Κ.Α., και Ρένα Καρακατσάνη, μονίμως εγκατεστημένη πλέον στην ερευνήτρια του περιβάλλοντος. Οι εκδρομείς ευτύχησαν να ξεναγηθούν στο αρχαιολογικό μουσείο, που μόλις είχε ανοίξει για το κοινό μετά από χρόνια επισκευών και εκ θάρων ανανέωσης του μουσειολογικού του προγράμματος, από την επιμελήτρια της επανέθεσης, κα. Γ. Βενιέρη, η οποία στη συνέχεια παρουσίασε

το σύνολο των επισκέψιμων αρχαιολογικών χώρων του νησιού (ακρόπολη Ιουλίδας, “Λιόντα”, οικισμό της Εποχής του Χαλκού στη χερσόνησο της Αγίας Ειρήνης, Μ. Παναγιάς Καστριανής και νεολιθικό οικισμό της Κεφάλας, Κορησσία, ελληνιστικό πύργο Μ. Αγ. Μαρίνας). Με την καθοδήγηση και τις πολύτιμες πληροφορίες της κ. Ρ. Καρακατσάνη περπάτησαν στα μονοπάτια και γνώρισαν την εντυπωσιακή χλωρίδα και τις σχετικές με αυτή παραδόσεις του νησιού. Ευχαριστίες οφείλονται στο μέλος μας κ. Αγγελική Κουμετάκη-Παπαδοπούλου για την υπόδειξη της κ. Ρ. Καρακατσάνη ως της καλύτερης γνώστριας της φύσης της Κέας.

Πραγματοποιήθηκε και φέτος η ετήσια επίσκεψη στην Άνδρο για την έκθεση σύγχρονης τέχνης στο Μουσείο Γουλανδρή στις 21 Σεπτεμβρίου. Με ξεναγό το διευθυντή του Μουσείου, κ. Κυριάκο Κουτσούμπαλη, η ομάδα των Φύλων ήρθε σε επαφή με το έργο του Georges Braque και την εποχή του μέσα από πολυάριθμα έργα, που για πρώτη φορά εκτίθενται στην Ελλάδα. Στη συνέχεια επισκέφθηκε το Ίδρυμα Κυδωνιέως, όπου παρουσιάζονταν έργα των Δ. Κοκκινίδη και Σ. Σόρογκα σε έκθεση υπό τον τίτλο “Μνήμες και πραγματικότητα”. Μετά την πνευματική ήλθε και η υλική τροφή, με το γνωστό πλέον πλούσιο γεύμα στο ξενοδοχείο Περούκη στο Κυπρί Γαυρίου.

Σ.Ι.Α.

ΜΝΗΜΗ ΑΓΑΘΗ

Στις 11/10/2003 αποχαιρετήσαμε τον John Leatham, παλαιό μέλος του Σωματείου μας και επί πολλά έτη συνεργάτη του Μουσείου και των Φύλων. Πάντοτε ευγενής, ανθρώπινος, πρόθυμος να δοιθήσει στις ανάγκες, που κατά καιρούς ανέκυπταν, ο αγωνιστής του Δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου, αξιωματικός των Συμμαχικών Δυνάμεων στις ελληνικές γραμμές κατά των κατακτητών, κομψός ευπατριδης στην αθηναϊκή κοινωνία, που έκανε δεύτερη πατρίδα του έκτοτε, υπήρξε ένας από εκείνους που διαμόρφωσαν με τα χρόνια την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του Μουσείου Μπενάκη και του κόσμου του. Η εκτίμηση και ο σεβασμός μας θα τον συνοδεύουν πάντοτε.

Μας είπαν...

Ο. Μελανούν

Η μεγαλειώδης είσοδος της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης

Πράγματι αξίζει η επανάληψη της εκδρομής “Βυζαντινή Κωνσταντινούπολη”. Η ομάδα από 27 μέλη κανιθήκε ανάμεσα στα βυζαντινά μνημεία, στη Σχολή της Χάλκης, στο Ζωγράφειον, στη Μεγάλη του Γένους Σχολή, στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και σε άλλα πολλά σημεία, απολαμβάνοντας όμως ταυτόχρονα με συγκίνηση και την εποχή ακμής του Ελληνισμού της Πόλης του 19ου-20ού αιώνα, όπως και τη θηριώδη σύγχρονη Κωνσταντινούπολη. Με τις επεξηγήσεις της τοπικής ξεναγού και τις αφηγήσεις και αναμνήσεις των μελών μας με κωνσταντινοπολίτικη καταγωγή γνωρίσαμε καλύτερα το βαρύ βυζαντινό παρελθόν όσο και τον κυνηγημένο σύγχρονο Ελληνισμό. Συγκίνηση, θαυμασμός, θλίψη και δάκρυα σε ορισμένους ήταν το συναισθηματικό πεδίο που κινηθήκαμε.

Ένα μεγάλο “μπράδο” και “ευχαριστώ” στους Φύλους και στους ανθρώπους που δοήθησαν στην οργάνωση όσο και στην επιτόπιο υλοποίηση της εκδρομής. Η Πολίτισσα αρχαιολόγος-ξεναγός, κα. Μ. Τσαούσογλου, στην κυριολεξία άνοιξε κλειστές πόρτες μνημείων και μας ενημέρωσε σφραγικά για το παρελθόν, αλλά και για το σημερινό τόπο ζωής της γείτονος συνεπικουρούμενη στα “μυστικά” από τη συνοδό και Δ. Χουδαέρδη. Ο κ. Στ. Αρδανιτόπουλος τόσο με την εισαγωγική ομιλία του όσο και με τις παρεμβάσεις του ήταν πολύτιμος και αντάξιος των Φύλων.

Βέβαια, όλα δεν ήσαν ρόδινα κάθε στιγμή, και όπως συμβαίνει σε μια πολυμελή ομάδα υπήρχαν και οι περισσότεροι ή λιγότεροι ευχαριστημένοι. Ως γνωστόν, το ίδιο μπουκάλι είναι μισοάδειο ή μισογεμάτο.

Επαμ. Λάσκος

ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΡΟΦΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΣΧΟΛΗΣ

Στ. Σπανόπουλος

Kατά τη διάρκεια της εκδομής στην Κωνσταντινούπολη τον Οκτώβριο του 2002 οι Φίλοι επισκέφθηκαν, μεταξύ άλλων, ένα από τα αρχαιότερα εκπαιδευτικά ιδρύματα της ομογένειας, τη Μεγάλη του Γένους Σχολή, που συνεχίζει την παράδοση της πατριαρχικής σχολής που ίδρυσε ο πρώτος μετά την Άλωση πατριάρχης, Γεώργιος Γεννάδιος ο Σχολάριος. Από το 1882 η Σχολή στεγάζεται σε ένα ιστορικό κτήριο, στην περιοχή του Φαναρίου. Το επιβλητικών διαστάσεων οικοδόμημα, έργο του Κωνσταντίνου Δημάδη, είναι χαρακτηριστικό της εκλεκτικιστικής τάσης του δ' μισού του 19ου αι.: η πρόσοψη είναι κατασκευασμένη εξ ολοκλήρου από κόκκινες πλίνθους, μαύρα και λευκά ρομβοειδή πλακίδια. Σε όλο το πλάτος και το ύψος αναπτύσσονται δύο επάλληλες σειρές μεγάλων τοξωτών παραθύρων που διακόπτονται κατά διαστήματα από ψηλούς νεογοτθικούς πυργίσκους με επάλξεις στην κορυφή, ενώ της όλης σύνθεσης δεσπόζει ο αναγεννησιακός τρούλος του αστεροσκοπείου της Σχολής.

Η γεμάτη φως αίθουσα τελετών του πρώτου ορόφου προσφέτως ανακαινίσθηκε κατά το μεγαλύτερο μέρος της με χρονιγία του Παν. Αγγελόπουλου. Μετά το θάνατό του ωστόσο η χρονιγία διεκόπη, με αποτέλεσμα οι παραστάσεις που κοσμούν την οροφή της αίθουσας να παραμένουν ασυντήρητες, με ορατή τη φθορά από το χρόνο και τη διαρροή ομβρίων στο εσωτερικό του κτηρίου. Οι Φίλοι που ξεναγήθηκαν στο κτήριο απογοητεύ-

τηκαν διαπιστώντας την κακή κατάσταση των οροφογραφιών, οι οποίες μάλιστα παρέμεναν για πολλά χρόνια υποχρεωτικώς καλυμμένες και αθέατες και ήθαν και πάλι στο φως μόλις κατά τη διάρκεια των τελευταίων εργασιών συντήρησης.

Μετά από εισήγηση του γραφοντος, το Διοικητικό Συμβούλιο, σε συνεννόηση και με τη Διοίκηση του Μουσείου, αποφάσισε να συνδράμει ή και να αναλάβει εξ ολοκλήρου τη συνέχιση των εργασιών αποκατάστασης, που έμειναν ημιτελείς, εφ' όσον το επιτρέπουν οι οικονομικές του δυνατότητες. Για το σκοπό αυτό στην επανάληψη της εκδομής το φετινό Οκτώβριο έλαβε μέρος ο επικεφαλής του Τμήματος Συντήρησης του Μουσείου, κ. Στέργιος Στασινόπουλος, προκειμένου να προδειπούσε σε αυτοψία και σε μία πρώτη εκτίμηση της φθοράς και των δυνατοτήτων αποκατάστασης των παραστάσεων. Σε περίπτωση που το κόστος δεν είναι απαγορευτικό, θα πραγματοποιηθεί υπό τη γενική επίβλεψη του Τμήματος Συντήρησης του Μουσείου μας, σε συνεργασία με γηγενείς συντηρητές. Εκτός των εσόδων της εκδομής του 2002, που έχουν ήδη δεσμευθεί για το έργο, το Σωματείο προτίθεται να συνεισφέρει με ένα μέρος από τα έσοδα της φετινής επανάληψης του ταξιδιού. Ελπίζουμε σε μικρό διάστημα να είμαστε σε θέση να σας ενημερώσουμε για τις εξελίξεις σε αυτό το ευαίσθητο θέμα.

Σταύρος Ι. Αρδανιτόπουλος

Με τη μέθοδο των αρχαίων

Αντίγραφα αρχαίων κεραμικών στο Πωλητήριο του Μουσείου Μπενάκη

α έχετε παρατηρήσει ότι στην τουριστική αγορά κυκλοφορούν χιλιάδες αντίγραφα όλων των τύπων διακοσμημένης αρχαίας κεραμικής ενώ δεν τα συναντάτε στα πωλητήρια των σημαντικών αρχαιολογικών Μουσείων.

Αντό οφείλεται στο ότι μέχρι πρόσφατα δεν είχαμε κατανοήσει τις τεχνικές διακόσμησης της αρχαίας κεραμικής και επιπλέον στο ότι η γνώση αυτή δεν έχει ακόμη διαδοθεί στους κύκλους των αγγειοπλαστών και αγγειογράφων που εμπλέκονται στην τουριστική αγορά. Τα “τουριστικά” αντίγραφα είναι διακοσμημένα με ακρυλικές βαφές, μετά το ψήσιμο των αγγειών, ενώ στην αρχαιότητα τα χρώματα παράγονταν με την οπτισμή.

Τα μυστικά της σύνθεσης των αιωρημάτων και της οπτισης των αρχαίων κεραμικών έγιναν γνωστά μόλις τα τελευταία 30-40 χρόνια χάρη στις σύγχρονες μεθόδους των θετικών επιστημών που χρησιμοποιήθηκαν για την ανάλυση αρχαίων κεραμικών της Ανατολικής Μεσογείου διαφόρων τύπων και εποχών. Η γνώση αυτή επέτρεψε, για πρώτη φορά, την κατασκευή “τεχνολογικά αυθεντικών” αντιγράφων αρχαίων κεραμικών, τα οποία σήμερα διατίθενται στο πωλητήριο του Μουσείου Μπενάκη και αποτελούν ένα από παράδειγμα της δυνατότητας αναβίωσης των αρχαίων τεχνικών.

Το έναυσμα γι' αυτή την αναπαραγωγή μάς έδωσαν τα υψηλής ποιότητας αντίγραφα αρχαίων κεραμικών που εκτίθενται στον σταθμό του Μετρό “Ακρόπολη”, όπου παρουσιάζονται αντιρροσωπευτικά αγγεία και δόστρακα από τα πλούσια ευρήματα των ανασκαφών για τα έργα. Όταν κατασκευάστηκε ο σταθμός και πρωτοάνοιξε στο κοινό το φθινόπωρο 2000, δεν ήταν δυνατό να εκτεθούν τα πρωτότυπα αντικείμενα δεδομένου ότι πολλά από αυτά αποτελούσαν μέρος της έκθεσης “Η πόλη κάτω από την πόλη” που οργανωνόταν την ίδια εποχή στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης Ν.Π. Γουλανδρή. Και τα αντίγραφα όμως, ιδιαίτερα στο σταθμό που αποτελεί μια “είσοδο” για την ίδια την Ακρόπολη, έπρεπε να προσφέρουν μια ξεχωριστή εικόνα στους επισκέπτες. Έτσι όταν τέθηκε το θέμα κατασκευής των αντιγράφων, οι αρχαιολόγοι της Α’ Εφορείας Προ-Ιστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων απευθύνθηκαν στη Δρα Ελένη Αλούπη, χημικό-αρχαιομέτρη, επειδή στα πλαίσια της διδακτορικής της διατριβής στο “Δημόκριτο” είχε μελετήσει το “αττικό μαύρο υάλωμα” –την τεχνική της αναγωγής των οξειδίων του σιδήρου για την παραγωγή του περίφημου μελανού χρώματος– μία από τις “χαμένες” τεχνικές της αρχαιότητας. Το μελανό “γάνωμα”, όπως το λένε οι αρχαιολόγοι, αποτελεί και τη σημαντικότερη πρόκληση για όποιον καταπιαστεί με την αυθεντική αναπαραγωγή αρχαίων κεραμικών. Ζητήσαμε από την Ελένη Αλούπη να μας μιλήσει για τις τεχνικές διακόσμησης της αρχαίας κεραμικής και ειδικότερα για τα αττικά αγγεία. Νομίζω ότι είναι ο καλύτερος τρόπος για να σας παρουσιάσω τα αντίγραφα κεραμικών της συλλογής του Μουσείου Μπενάκη που διατίθενται από το περασμένο καλοκαίρι στο Πωλητήριο μας και τα οποία κατασκευάζονται με τις αρχαίες τεχνικές.

Δέσποινα Γερουλάνου
Υπεύθυνη του Πωλητηρίου

Η ΔΙΑΚΟΣΜΗΜΕΝΗ ΑΡΧΑΙΑ ΚΕΡΑΜΙΚΗ

Τα χρώματα που κυριαρχούν στη διακόσμηση των κεραμικών της Ανατολικής Μεσογείου είναι το σκοτεινό (μελανό, καστανό), το ερυθρό και σπανιότερα το λευκό. Για απλούστευση τα χρώματα θα αναφέρονται παρακάτω ως μαύρο, κόκκινο, άσπρο.

Για το λευκό και τα ανοιχτά χρώματα χρησιμοποιούνταν ασβεστούχοι άργιλοι, καολίνης, τάλκης, κιμωλία κ.ά., ενώ για το μαύρο και το κόκκινο χρησιμοποιούνταν φυσικά γαιώδη υλικά, κυρίως ούμπρες (δηλαδή οξειδία του μαγγανίου) και ώχρες (υδροξείδια και οξειδία του σιδήρου). Το μαύρο χρώμα παραγόταν είτε με τη χρήση αιωρημάτων ούμπρας, όπως συμβαίνει στην Κύπρο, ή αιωρημάτων ώχρας, όπως συμβαίνει στη μινωική Κρήτη, στις Μυκήνες και την κυρίως Ελλάδα μέχρι το τέλος της ελληνιστικής περιόδου. Σε αυτή τη δεύτερη περίπτωση η οπτισμή περιλαμβάνει οπωδόρηπτο και ένα αναγωγικό στάδιο, κατά το οποίο το μαύρο χρώμα παραγέται λόγω της αναγωγής των οξειδίων του σιδήρου που περιέχονται στη δαφή και του σημητισμού μαγνητίτη, του μαύρου οξειδίου του σιδήρου. Η τεχνική είναι γνωστή ως η τεχνική της αναγωγής του σιδήρου και θα αναφερθώ σε αυτήν αναλυτικότερα παρακάτω. Το κόκκινο χρώμα παραγόταν με τη χρήση αιωρημάτων ώχρας με οπτισμή σε οξειδωτικές συνθήκες.

ΑΤΤΙΚΑ ΑΓΓΕΙΑ: ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΚΜΗ Η ΛΗΘΗ

Η τεχνική της αναγωγής του σιδήρου αποτελεί την πλαισιότερη και ευρύτερα διαδεδομένη τεχνική κεραμικής διακόσμησης της αρχαιότητας. Θα συναντήσουμε μελανά επιχρύσιματα και διακοσμήσεις από αναγωγή σιδηρούχων δαφών στην Αίγινα, στις αρχές της 3ης χιλιετίας π.Χ., αλλά και στην πρωτομινωική κεραμική του Πύργου της Κρήτης. Η τεχνική εφαρμόστηκε σε όλες τις εποχές, ήδη από την Εποχή του Χαλκού, και στη γεωμετρική, την αρχαϊκή και την κλασική περίοδο, όπου δρήγησε την τελειότερη έκφρασή της στα ακριδά και πολύ επιθυμητά για την εποχή ερυθρόμορφα, μελανόμορφα και αργότερα μελαμβαντή αγγεία. Η παραγωγή της και η δύση μας παράδοσης, που είχε διαρκέσει περισσότερο από 2.500 χρόνια, ήρθε με το τέλος της ελληνιστικής περιόδου, τον 1ο αι. π.Χ.

Όταν τα αρχαία ελληνικά αγγεία –και μαζί τους η κλασική αρχαιότητα– ανακαλύφθηκαν για δεύτερη φορά στην Αναγέννηση και θεωρήθηκαν αρχικώς ετρουσκικά, η ξεχωριστή ποιότητα του μελανού υαλώματος τράβηξε την προσοχή. Η πρώτη μελέτη του αττικού

Ο γάλλος μελετητής κόμης de Caylus, που πρώτος ασχολήθηκε με τη μελέτη των αττικών αγγειών το 1752

Εικόνα από το σταθμό Ακρόπολη του Μητροπολιτικού Σιδηροδρόμου της Αθήνας (30 Απριλίου 2001)

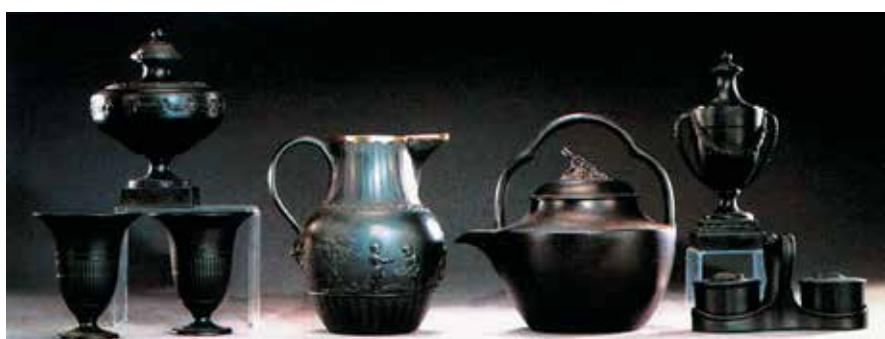
μελανού υαλώματος δημοσιεύθηκε το 1752 από τον κόμη de Caylus, που το περιέγραψε σαν “ένα γαιώδες σιδηρούχο υλικό που περιέχει μαγγάνιο”. Εξ άλλου, ο Josiah Wedgwood, ιδρυτής της ομώνυμης αγγλικής βιομηχανίας κεραμικών που λειτουργεί μέχρι σήμερα, επεδίωξε την αναπαραγωγή του υαλώματος χωρίς ιδιαίτερη επιτυχία. Είναι χαρακτηριστικό ότι ονόμασε Etruria την πόλη που ίδρυσε το νέο του εργοστάσιο στο Staffordshire, όπου και κατασκεύασε μια σειρά ελληνοπρεπών αγγείων, που είναι γνωστά ως μαύροι βασάλτες (*black basalts*).

Στο πρώτο μισό του 20ού αι. το αττικό μελανό υάλωμα απασχόλησε πολλούς μελετητές, με κυριότερους τους Binnis και Fraser (1929), τον Theodore Schumann (1942) και τον Joseph Noble (1960). Αρχαιολόγοι, χημικοί αλλά και κεραμιστες διαπίστωσαν ότι η “βαφή”, από την οποία προκύπτει, είναι ένα λεπτό αιώρημα πηλού, πλούσιον σε ιλλιτικά αργιλικά ορυκτά, το οποίο ψήνεται σε οξειδωτική-αναγωγική-οξειδωτική ατμόσφαιρα (δηλαδή διαδοχικά με παρουσία, απουσία και πάλι παρουσία οξυγόνου).

Η πιστή αναπαραγωγή του μελανού υαλώματος παρέμενε ωστόσο αινιγματική. Κατά καιρούς, διάφορα παράξενα υλικά (όπως ούρα, κατακάθια κρασιού, αίμα, στάχτη, αλισίδα ή πιο “μοντέρνα” υποκατάστατά τους, όπως ουρία, πυρογαλλικό οξύ, ποτάσα, σόδα, calgon κ.λ.π.) χρησιμοποιήθηκαν ως προσμίξεις με την ελπίδα να αναπαραχθεί η “χαμένη συνταγή”.

Η ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ Η ΧΗΜΕΙΑ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΟΥΝ

Τα τελευταία τριάντα χρόνια η εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων φασματοσκοπίας, ηλεκτρονικής μικροσκοπίας και τεχνικών μικρο-ανάλυσης επέτρεψαν μια νέα προσέγγιση στις μελέτες μας. Παρ’ όλα αυτά εξακολούθησαν να υπάρχουν αρκετά ερωτηματικά, που αφορούσαν στην επιλογή και επεξεργασία των υλικών και στη λεπτομερή πορεία της όπτησης.

Μαύροι βασάλτες (*black basalts*) της γνωστής βιομηχανίας Wedgwood

Αργιλική βαφή για τη διακόσμηση: ενδεικτική αναλογία πρώτης ύλης – τελικού προϊόντος (για την παρασκευή 250 ml βαφής απαιτούνται περίπου 8 It κόκκινης αργίλου)

Η κατανόηση της επίδρασης κάθε σταδίου της κατασκευής πάνω στις μακροσκοπικές και μικροσκοπικές ιδιότητες του υαλώματος ήταν ένα θέμα που απασχόλησε ερευνητικά τη γράφουσα πριν από δεκαπέντε περίπου χρόνια. Απαντήσεις δόθηκαν μέσα από το συνδυασμό συγχρόνων μικροαναλυτικών τεχνικών και όλων των πληροφοριών από τη βιβλιογραφία, με πειράματα αναπαραγωγής σε ελεγχόμενες εργαστηριακές συνθήκες. Μετά από πειράματα και αναλύσεις δύο ετών πετύχαμε το 1991 την πιστή αναπαραγωγή του αττικού υαλώματος από άργιλο και νερό χωρίς κανένα πρόσθετο. Η σύγκριση της μικροδομής και της χημικής σύστασης των αρχαίων δειγμάτων με τα όστρακα που παρασκεύαστηκαν στο εργαστήριο ήταν σαφής: δεν υπήρχε καμία διαφορά.

Κατά ευτυχή συγκυρία, λίγους μόλις μήνες πριν μας προταθεί η συνεργασία με την ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ, είχαμε ξεκινήσει να αναπτύσσουμε μια μικρή επιχείρηση παραγωγής αυθεντικών αντιγράφων με χρήση των αρχαίων τεχνικών. Η πρόταση συνεργασίας με τους αρχαιολόγους της Α' Ε.Π.Κ.Α. και την ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ ήρθε μόλις είχαμε αρχίσει να δημιουργούμε την υποδομή μας και, φυσικά, η ιδέα μάς ενθουσίασε.

ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΕΡΑΜΕΩΝ

Η ομάδα μας, που ασχολείται με την αναδίωση των αρχαίων τεχνικών και αντικειμένων, περιλαμβάνει εκτός της γράφουσας μια χημικό μηχανικό, μια συντηρητήρια αρχαιοτήτων, δύο αγγειοπλάστες, μια κεραμιστρια και δύο αγγειογράφους. Η αρχική αποτύπωση, που μας δίνει και τη χαρά της επαφής με τα αρχαία αντικείμενα, καταλήγει σε τεχνικά δελτία για κάθε αντικείμενο ξεχωριστά.

Για την κατασκευή και τη διακόσμηση χρησιμοποιούνται μόνο αργιλικά υλικά. Για το σώμα των αγγείων, με βάση και το τι διατίθεται στο εμπόριο, χρησιμοποιούνται δύο τύποι πηλούμαξας που δουλεύουν κυρίως οι αγγειοπλάστες στην Ελλάδα. Τα μεγαλύτερα, χονδρόκοκκα αγγεία, πλάθονται με ασβεστούχο πηλό από την Αίγινα, για να έχουν αυξημένη αντοχή κατά το στέγνωμα, ενώ τα πιο λεπτά από ένα λεπτόκοκκο πηλό της Κρήτης. Μετά τον τροχό και πριν την όποια διακόσμηση τα πήλινα αγγεία αφήνονται να στεγνώσουν καλά σε σκιερό αεριζόμενο μέρος.

Τα άψητα αγγεία στη συνέχεια τρίβονται με πολύ λεπτό σύρμα για να λεπτύνουν τα

Πήλινα αγγεία πριν την όπτηση, έτοιμα για τη διακόσμηση

τοιχώματα τους και να λειανθεί η επιφάνεια. Κατόπιν επιχρί-
ονται με λεπτά αιωρήματα αργίλων, προκειμένου να αποδοθούν
τα είδη πηλού που χρησιμοποιήθηκαν στις διαφορετικές κατη-
γορίες των αρχαίων αγγείων. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιού-
με μια πολύ μεγαλύτερη συλλογή αργίλων, από διάφορα μέρη
της Ελλάδος (Χαλκίδα, Αττική, Κόρινθο, Αργος), όπως γίνεται
στην περίπτωση των κορινθιακών αγγείων, που επιχρίονται με
αιώρημα τοπικής αργίλου για να αποδοθεί το χαρακτηριστικό¹
λευκοκότρινο χρώμα τους.

Τα αντικείμενα αφήνονται και πάλι να στεγνώσουν και κατό-
πιν διακοσμούνται από τις αγγειογράφους με ιδιαίτερη προσοχή
στις λεπτομέρειες των αρχαίων αντικειμένων, ακολουθώντας τις
αναλυτικές φωτογραφίες των τεχνικών δελτίων. Μετά τη σχε-
δίαση των μορφών με μολύβι, ακολουθεί η ζωγραφική, γέμισμα
των μορφών και χάραξη με ένα αιχμηρό εργαλείο. Το στάδιο
αυτό είναι και το πλέον δύσκολο γιατί το άψητο αγγείο μπορεί
εύκολα να σπάσει. Οι βαφές για τη γραπτή διακόσμηση παρα-
σκευάζονται από πολύ λεπτά αιωρήματα σιδηρούχων αργίλων σε
νερό με μια σύνθετη διαδικασία που διαρκεί 3,5 έως 4 ημέρες.
Τα διακοσμημένα αγγεία αφήνονται και πάλι να στεγνώσουν σε
σκιερό μέρος και κατόπιν τοποθετούνται στον κλίβανο.

Ας δούμε αναλυτικότερα πώς παράγεται το μαύρο χρώμα με
το ψήσιμο: τόσο ο πηλός για το σώμα, όσο και η βαφή, η οποία
δίνει το υάλωμα (και η οποία, όπως είπαμε, είναι επίσης ένα
αραιό, εξαιρετικά λεπτόκοκκο αιώρημα πηλού), περιέχουν οξείδια
και υδροξείδια του σιδήρου. Στην πρώτη φάση του ψησίματος,
σε οξειδωτική ατμόσφαιρα (δηλαδή παρουσία οξυγόνου), όλα τα
οξείδια του σιδήρου που περιέχονται στο σώμα του κεραμικού
και στη βαφή γίνονται κόκκινα λόγω του σχηματισμού αιματίτη,

Διακόσμηση μιας άψητης ακόμη υδρίας στον τροχό. Η κόκκινη αργιλική βαφή θα μετατραπεί σε μαύρο υάλωμα κατά την όπτηση

δηλαδή κόκκινου οξείδιου του σιδήρου. Στο επόμενο αναγωγι-
κό στάδιο που ακολουθεί, απουσία οξυγόνου, γίνονται μαύρα.
Για να επιτευχθεί αναγωγική ατμόσφαιρα πρέπει ο φούρνος να
κλείσει αεροστεγώς, αφού προηγουμένως εισαχθεί κάποιο καύ-
σιμο υλικό, χλωρά καλάμια ή ξύλα. Η καύση του υλικού αυτού
αφαιρεί οξυγόνο από την ατμόσφαιρα του φούρνου καθώς και
από τον αιματίτη στην επιφάνεια του αγγείου. Σε αυτό το στά-
διο ο αιματίτης ανάγεται και μετατρέπεται σε μαγνητίτη και
γουστίτη, που είναι επίσης οξείδια του σιδήρου, αλλά με μικρό-
τερη περιεκτικότητα σε οξυγόνο. Στην τελευταία φάση, κατά την
επανοξείδωση, ανοίγουμε και πάλι την έξοδο του φούρνου, οπότε
το κεραμικό σώμα, που είναι περισσότερο πορώδες, επανοξει-
δώνεται και κοκκινίζει. Αντίθετα, στις περιοχές της επιφάνειας
που έχουν καλυφθεί με τη λεπτόκοκκη βαφή, έχει σχηματισθεί
υάλωμα που εγκλωβίζει τα οξείδια του σιδήρου στη μαύρη μορφή
τους και εμποδίζει την επανοξείδωση. Αυτό φαίνεται πιο καθαρά
σε εικόνα ηλεκτρονικού μικροσκοπίου, όπου διακρίνεται η μι-
κροδομή του μαύρου υαλώματος και του κεραμικού σώματος σε
μεγέθυνση x2.000. Το γεγονός ότι το ένα υλικό μένει μαύρο και
το άλλο όχι, οφείλεται στη διαφορετική κοκκομετρία κεραμικού
σώματος και βαφής του υαλώματος, καθώς και σε διαφορές στη
σύσταση (το σώμα περιέχει ανθρακικό ασβέστιο, που προκαλεί
το πορώδες στη μικροδομή, ενώ η βαφή δεν περιέχει καθόλου
ασβέστιο). Η τεχνική είναι ιδιαίτερα δύσκολη όχι μόνο διότι
απαιτείται μεγάλη επιμέλεια κατά την επιλογή και επεξεργασία
των πρώτων υλών, αλλά και επειδή στο ψήσιμο είναι απαραίτη-
τος πολύ καλός έλεγχος της θερμοκρασίας και της ατμόσφαιρας
του φούρνου, ώστε να υαλοποιηθεί το στρώμα της βαφής και
να μην ξανακοκνίσει στο τελικό στάδιο, όπως συμβαίνει συχνά
από αστοχία στα αρχαία αγγεία.

Είναι βεβαίως αξιοπερίεργο πώς μια τόσο σύνθετη τεχνική
εφαρμόστηκε ήδη από τη Νεολιθική και την Πρώιμη Εποχή του
Χαλκού για την παραγωγή του μαύρου χρώματος. Μία τυχαία
διαδικασία φαίνεται ότι οδήγησε κατ' αρχάς στην ανακάλυψη
της τεχνικής σε διαφορετικές περιοχές της Ανατολικής Μεσογεί-
ου και τη Μεσοποταμία, αφού η όπτηση σε ανοιχτές φωτιές ή
παραδοσιακούς φούρνους με ξύλα περιλαμβάνει εναλλασσόμενα
στάδια αναγωγής και οξείδωσης, ιδιαίτερα στο αρχικό στάδιο
κατά την άνοδο της θερμοκρασίας. Ο συνδυασμός ωστόσο των
κατάλληλων πρώτων υλών και της ελεγχόμενης διαδικασίας όπτη-
σης επιτυγχάνεται μόνο στην Αττική των κλασσικών χρόνων. Τα
κλασικά αγγεία είναι προϊόντα εξαιρετικά υψηλής τεχνολογίας
και αισθητικής και γι' αυτό αποτέλεσαν τη βάση μιας τεράστιας
εξαγωγικής δραστηριότητας από την Αττική σε όλη τη Μεσόγειο.

Διακόσμηση μιας μελανόμορφης κύλικας

Μελαμδάφεις κάνθαροι του Μουσείου Μπενάκη

Οι δυσκολίες της αναπαραγωγής των αγγείων δεν περιορίζονται σε δεδαίως στην αναπαραγωγή των χρωστικών και των ναλωμάτων που διακοσμούν την επιφάνειά τους. Κατά τη διαδικασία της παραγωγής αντιμετωπίζει κανείς σωρεία προβλημάτων που αφορούν τόσο την κατασκευή του αγγείου στον τροχό όσο και τις τεχνικές λεπτομέρειες του σχεδιασμού και της ζωγραφικής, προβλήματα που οι αρχαίοι αγγειοπλάστες είχαν λύσει μέσα από τη συσσωρευμένη γνώση από τις εμπειρίες πολλών γενεών.

Μετά τη μορφοποίηση, τη διακόσμηση και την άπτηση στις κατάλληλες θερμοκρασίες έρχεται η σειρά της τεχνητής παλαιώσης με προσομοίωση των μηχανισμών διάθρωσης που έχουν υποστεί τα αρχαία αγγεία.

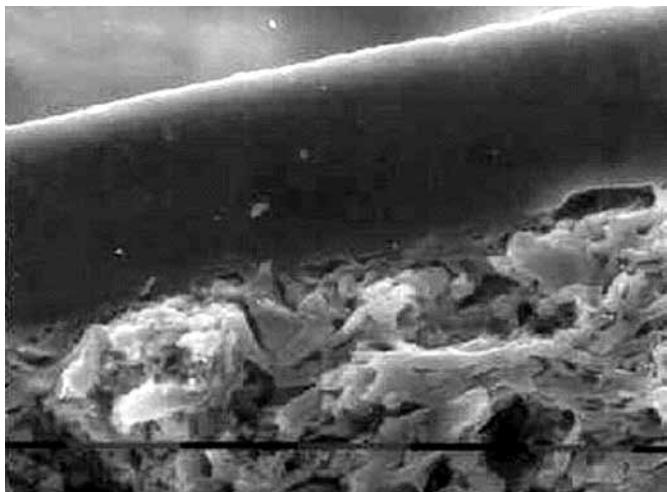
ΤΑ ΑΝΤΙΓΡΑΦΑ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ

ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ

Η συνεργασία μας με το Μουσείο Μπενάκη ξεκίνησε το 2001 με αφορμή τεχνολογικές μελέτες αντικειμένων της συλλογής του Μουσείου, όπως για παράδειγμα των εντοπισμό πιθανών επιζωγραφίσεων. Η επαφή αυτή οδήγησε στη συνεργασία με την κυρία Δέσποινα Γερουσλάνου, η οποία ενδιαφέρθηκε για την κατασκευή τεχνολογικών αυθεντικών αντιγράφων για το Πωλητήριο του Μουσείου. Η σημερινή συλλογή αντιγράφων διαμορφώθηκε από κοινού, σταδιακά, λαμβάνοντας υπ' όψη την ανταπόκριση του κοινού. Βασική μας επιδιώξη είναι ο συνδυασμός υψηλής αισθητικής και τεχνολογικής ποιότητας σε προσιτό κόστος.

Τα χειροποίητα κεραμικά που παραγόνται με τον τρόπο που παρουσιάσαμε, δύσκολα μπορούν να διαχωριστούν από τα αρχαία ως προς τη χημική τους σύσταση και τα μορφολογικά τους χαρακτηριστικά. Για την αποτροπή προώθησής τους ως αυθεντικών αρχαίων αντικειμένων φέρουν εγχάρακτη σήμανση του ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ και της ΘΕΤΙΣ Authentics.

Δεδομένου ότι τα ποικίλα είδη πηλού και βαφών δεν περιέχουν επιβλαβή μεταλλικά ιόντα (π.χ. μόλυβδο, βάριο, ψευδάργυρο κ.λπ.) ή ακρυλικά υλικά και δεν επηρεάζονται από συνήθη υγρά (νερό, κρασί, γάλα, τσάι, ξύδι κ.λπ.) ή έκθεση σε θερμότητα, μπορούν, κατόπιν παραγγελίας στο Πωλητήριο του Μουσείου, να διατεθούν χωρίς παλαίωση, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν ως επιτραπέζια σκεύη.

Το μελανό νάλωμα επάνω στο κεραμικό υπόβαθρο (σώμα των αγγείου) στο Ηλεκτρονικό Μικροσκόπιο Σάρωσης (μεγέθυνση x2000)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Αλούπη, Ε., *Φύση και Μικρομορφολογία των βαφών σε αρχαία κεραμικά. Μια νέα προσέγγιση της μελέτης κεραμεικής τεχνολογίας*, Ιωάννινα 1993, ISBN 960-90007-0-3
- Binns, C, A.D. Fraser, "The genesis of the Greek black glaze", AJA 33 (1929), 1-9
- Caylus, Comte de, *Receuil des Antiquités Egyptiennes, Etrusques et Romaines* 1, χ.τ. 1752, 80-88
- Hoffmann, U., "Die chemischen Grundlagen der griechischen Vasenmalerei", *Angewandte Chemie* 74 (1962), 397-442
- Noble, J.V., "The techniques of painted Attic pottery", AJA 64 (1960), 307-18
- Schumann, Th., "Oberflächenverzierung in der antiken opferkunst", *Berichte der Deutschen Keramischen Gesellschaft* 23 (1942), 408-27
- Winter, A., "Die Technik des griechischen Topfers in ihrem Grundlagen", *Technische Beiträge zur Archäologie* 1 (1959)
- Παρολαμά, Λ., Ν. Σταμπολίδης (επιμ.), *Η Πόλη κάτω από την Πόλη, Ευρήματα από τις Ανασκαφές του Μητρο-πολιτικού Σιδηροδρόμου των Αθηνών*, έκδ. Υπουργείο Πολιτισμού – Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Αθήνα 2000
- *The Rinaldo Collection of Wedgwood. Sotheby's, February 1998, sale LN3804*, London 1998

Δρ. Ελένη Αλούπη
ΘΕΤΙΣ Authentics

Ο μελανόμορφος σκύφος με την παράσταση του Έκτορα και της Ανδρομάχης. Στη βάση του φέρει διαγνωστική εγχάρακτη σήμανση του Μουσείου Μπενάκη

ΒΛΙΒΛΙΑ!

Μετά το πέρας της εκδομής στην Κωνσταντινούπολη τον Οκτώβριο του περασμένου έτους (2002) και εξ αιτίας της απογοητευτικής κατάστασης που συνήντησαν στα σχολεία της ομογένειας οι Φίλοι που πήραν μέρος σε αυτήν, το Διοικητικό Συμβούλιο, μετά από εισήγηση του γράφοντος, αποδέχθηκε την πρόταση των μέλους μας, κ. Ιωάννη Πετρόπουλου, να ενημερωθούν τα μέλη του Σωματείου για την εκεί πραγματικότητα και να συμβάλουν οι Φίλοι, στο μέτρο των δυνατοτήτων τους, στη δελτίωση των δυσχερών συνθηκών. Στόχος ήταν αφ' ενός να διευκολυνθεί το έργο των γηγενών και των μετακληθέντων εκπαιδευτικών, οι οποίοι αγωνίζονται καθημερινώς να υπερεκράσουν ποικίλες αντιξούτητες, και αφ' ετέρου να ενισχυθούν οι εναπομείναντες μαθητές στην προσπάθειά τους να διατηρήσουν τη γλώσσα και τα άλλα στοιχεία του πολιτισμού τους.

Το Δ.Σ. επιθυμεί να ευχαριστήσει τα μέλη, αλλά και τους φίλους εκτός Σωματείου, που ανταποκρίθηκαν στην έκκλησή του προσφέροντας εξωσχολικά βιβλία, δονθήματα και χρήματα ή μεσολάδησαν προκειμένου εκδοτικοί οίκοι και πνευματικά ιδρύματα να διαθέσουν δωρεάν ή με πολύ χαμηλό κόστος σχετικές εκδόσεις τους. Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλονται στον κ. Ιω. Πετρόπουλο, τόσο για την αρχική ήταν όσο και για τη σημαντική συμβολή του σε όλα τα στάδια συγκέντρωσης και αποστολής της βοήθειας. Την αφίσα της εκστρατείας σχεδίασε και προσέφερε ο κ. Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος. Η ιδέα του λογοτύπου ανήκει στον κ. Βαγγέλη Τασόπουλο. Καθώς είναι δέδαιο ότι ο κατάλογος που ακολουθεί δεν είναι πλήρης, θα ήταν σκόπιμο να συμπληρωθεί με τη βοήθεια των μελών μας που συνέθελαν στην εν λόγω πρωτοβουλία.

- Ελένη Αλευροπούλου
- Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος και Δήμητρα Φανάρη
- Νίκος Βασιλάτος
- Μαρία Βελισσάρη
- Μαρία Ζαδιτσιάνου
- Τιτή Καλινογλου
- Παναγιώτης Καρακατσάνης
- Ανθή Κατοιδίκου (Πολυτεχνική Σχολή Πανεπιστημίου Κρήτης)
- Κωνσταντίνα Καψάλη (Ελληνικό Ινστιτούτο Υγείνης και Ασφάλειας της Εργασίας)
- Άννα Κουλικούρδη (Athens Information Technology)
- Ελευθέριος Οικονόμου (Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας)

Άννα Πατάκη (Εκδόσεις Πατάκη)

- Ιωάννης Πετρόπουλος
- Αλίκη Σαφαντοπούλου
- Έλσα Σκλαβούνου
- Έλλη Σταθουλοπούλου
- Εκδόσεις Αίολος
- Εκδόσεις Κάτοπτρο
- Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κορήτης

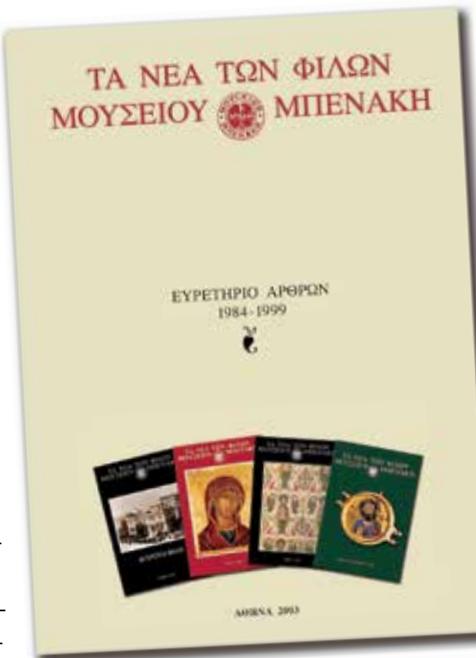
Για την εκπατραία αυτή και τις ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν ενημερώθηκε και ο Σύλλογος Φίλων του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού. Στο πρόσωπο της Προέδρου του Συλλόγου, κ. Μάγδας Χατζηδίνα, δρήγκαμε ένα θερμό συμπαραστάτη, που αμέσως πρότεινε και επέτυχε να προωθήσει αντίστοιχη πρωτοβουλία στους Φίλους του Ι.Μ.Ε.

Σταύρος Ι. Αρβανιτόπουλος

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ “ΝΕΩΝ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ”

Στα τοία προηγούμενα τεύχη του Ενημερωτικού Δελτίου δημοσιεύθηκαν σε συνέχειες τα περιεχόμενα των 33 τευχών της πρώτης περιοδικής έκδοσης του Σωματείου, των “Νέων των Φίλων Μουσείου Μπενάκη” (1984 – 1999).

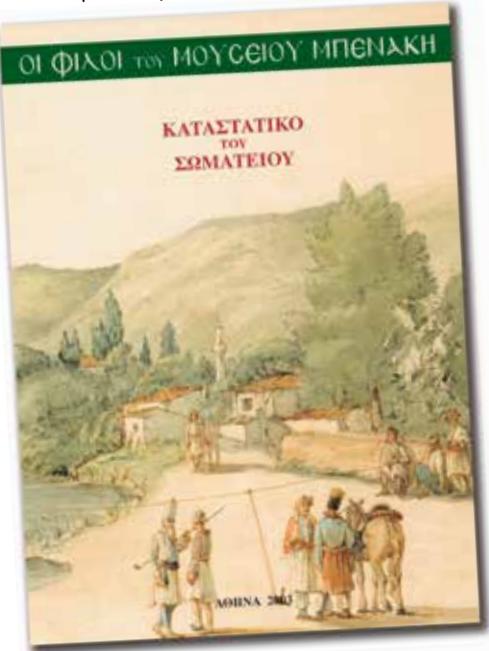
Προκειμένου να διευκολύνονται στο μέλλον κατά την αναζήτησή τους οι ερευνητές και οι ποικίλοι ενδιαφέρομενοι, το σύνολο της θεματικής αυτής αποδελτίωσης συγκεντρώθηκε σε ένα μικρό, εύχρηστο τομίδιο, που ακολουθεί τη μορφή της παλαιάς έκδοσης. Διατίθεται στο Γραφείο των Φίλων, στη συμβολική τιμή των €5. Όσοι πιστοί, ...σπεύσατε!!!

ΝΕΟ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ

Το Καταστατικό του Σωματείου, όπως

τροποποιήθηκε κατά την έκτακτη Γενική Συνέλευση της 18ης Φεβρουαρίου 2002 και εγκρίθηκε από το Πρωτοδικείο Αθηνών, εκτυπώθηκε σε νέα, πλήρως ανανεωμένη μορφή. Θα δρίσκεται στο Γραφείο των Φίλων από τις 7 Ιανουαρίου 2003 για όσα μέλη επιθυμούν να το προμηθευθούν.

ΕΝΑΣ ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΓΙΑ ΤΡΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ

Όπως θα έχετε ήδη πληροφορηθεί, στην αίθουσα υποδοχής του Μουσείου μας εκτίθενται από τα μέσα Οκτωβρίου σε ειδική προθήκη εννέα αργυρά πινάκια του 12ου αι. μ.Χ. Πρόκειται για εξαιρετικής και πολύπλευρης σημασίας σκεύη, που προέρχονται πιθανώς από την Κωνσταντινούπολη, από τα ανάκτορα ή από οικία υψηλού αξιωματούχου, όπως μαρτυρεί η αξία του υλικού (χράμα υψηλής περιεκτικότητας αργυρού με επιχρυσωμένα τμήματα) και η ποιότητα του διακόσμου.

Tο θησαυρό απαρτίζουν δύο αβαθή πινάκια με υψηλό πόδι και δαντελωτή απόληξη του χείλους (διαμέτρου 26,3 και 29 εκ.), και επτά ακόμη με ευθύ υψηλό περιεκτικότητας μαρτυρεί η αξία του υλικού (χράμα υψηλής περιεκτικότητας αργυρού με επιχρυσωμένα τμήματα, διαμέτρου 25,8-32,8 εκ.). Το κέντρο της εωτερικής τους επιφάνειας κοσμείται με ανθρώπινες μορφές (έφιππος άνδρας, σκηνή κυνηγιού, προσωποποίηση της θάλασσας πάνω σε μυθικό θαλάσσιο τέρας), γεωμετρικά και φυτικά θέματα σε μετάλλιο με περιμετρική ταινία από σπείρα, ενάλληλες γωνίες (ψαροκόκκαλο), πλοχμό ή περιελισσόμενο βλαστό στα οκτώ από αυτά. Τα περισσότερα διατηρούν την επιχρύσωση τόσο στο κεντρικό μετάλλιο, όσο και σε μία δεύτερη, εξωτερική ταινία, στη δύση του περιχειλώματος, με φυτικό επίσης διάκοσμο και –σε μία περίπτωση– με ξώα που συμπληρώνουν την κεντρική παράσταση του κυνηγιού, καθώς και στην ταινία της εξωτερικής όψης του περιχειλώματος. Τόσο τα γεωμετρικά και τα φυτικά θέματα όσο και οι ανθρώπινες μορφές προέρχονται από το θεματολόγιο των όψιμων χρόνων της αρχαιότητας, απαντώνται στα πήλινα σκεύη της μεσοβυζαντινής περιόδου, που προφανώς μιμούνται τα εκτιθέμενα αργυρά, και εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται σε έργα της τέχνης των μεταβυζαντινών χρόνων. Ακόμη, είναι προφανείς οι επιδράσεις της σασσανιδικής τέχνης τόσο στη μορφή όσο και στην απόδοση ορισμένων στοιχείων του διακόσμου.

Η μοναδικότητα των αργυρεπίχυνων αγγείων οφείλεται στο ότι κανένα άλλο σύνολο τέτοιων βαρύτυμων αντικειμένων δεν έχει διασωθεί (ή τουλάχιστον δεν είναι γνωστό ως σήμερα) από τη μεσοβυζαντινή περίοδο, όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και στο εξωτερικό. Επιπλέον, πρόκειται για έργα κοσμικής και όχι εκκλησιαστικής τέχνης, από την οποία ελάχιστα δείγματα διαθέτουμε μετά τις αλλεπάλληλες διαρραγές, καταστροφές και μετασκευές του εξοπλισμού των ανακτόρων της Βασιλεύουσας και των κινητών (και ιδίως των πολύτιμων) τμημάτων της οικοσκευής των σπιτιών των πόλεων της βυζαντινής αυτοκρατορίας από τους πολυάριθμους εισβολείς κατά την υπερχιλιετή ιστορία του Βυζαντίου.

Τα σκεύη αυτά σήμερα ανήκουν σε ιδιώτη (που επιθυμεί να παραμείνει ανώνυμος), πρόκειται όμως να πωληθούν σε πλειστηριασμό στο εξωτερικό, εφ' όσον δεν επιτευχθεί η διάθεσή τους στην Ελλάδα. Το ποσό που έχει συμφωνηθεί με το σημερινό ιδιοκτήτη τους ανέρχεται στα €2.200.000 (750.000.000 δρχ.), εκ των οποίων το ίμιον έχει δεομευθεί να καταβάλει το Υπουργείο Πολιτισμού. Για πρώτη φορά τρία μουσεία της χώρας, κάτοχοι των μεγαλύτερων βυζαντινών συλλογών στην Ελλάδα, ενώνουν τις δυνάμεις τους για έναν υψηλής σημασίας σκοπό. Το Μουσείο Μπενάκη, το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο των Αθηνών και το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού της Θεσσαλονίκης απευθύνουν έκκληση σε ιδιώτες, χορηγούς και νομικά πρόσωπα για τη συγκέντρωση των υπόλοιπων €1.100.000, ώστε ο ανεκτίμητος θησαυρός να μην έχει την τύχη των περισσότερων σωζόμενων σήμερα πολύτιμων αντικειμένων της βυζαντινής περιόδου, τα οποία δρίσκονται στο εξωτερικό ως λάφυρα των Σταυροφόρων μετά την Άλωση της Κωνσταντινουπόλεως το 1204 και τη διάλυση από αυτούς της βυζαντινής αυτοκρατορίας. Σε περίπτωση που ευδοθούν οι προσπάθειες των τριών μουσείων, τα εννέα σκεύη θα μοιραστούν ισομερώς σε αυτά, εξασφαλίζοντας για πρώτη φορά την παραμονή στο εωτερικό της χώρας μας και τη μόνιμη έκθεση ενός συνόλου μοναδικής διεθνώς αξίας.

S.I.A.

“ΚΙ ΕΣΤΩ ΕΙΣ ΕΝΘΥΜΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΩΝ...”

160 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ “ΠΡΩΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΑΙ ΚΥΡΙΑΡΧΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ”

“Δεν ήθελα χρήματα και βιό, ήθελα σύνταμα δια την πατρίδα μου, να κυβερνηθεί με νόμους κι όχι με το ‘έτξι θέλω’...” διαλαλεί στα 1843 ο στρατηγός Μακρυγιάννης και η φωνή του ενώνεται με τις φωνές-διαμαρτυρίες όλων των Ελλήνων.

Είχαν περάσει δέκα χρόνια από την άφιξη του νεαρού βασιλέα Όθωνα, τότε που οι Έλληνες τον υποδέχθηκαν θερμά ελπίζοντας στις καλύτερες μέρες. Δυστυχώς όμως ο νεαρός Όθωνας πλαισώθηκε από τέσσερις αντίβασιες που επέδαλαν απόλυτη μοναρχία και καταδυνάστευσαν τον άρτι απελευθερωμένο από δουλεία αιώνων ελληνικό λαό. “Αυτείνοι αφεντάδες μας και εμείς είλωτές τους. Πήραν τα καλύτερα υποστατικά, τις καλύτερες θέσεις, στα Υπουργεία, βαριούς μιστούς, γινήκαν όλοι διοκτήτες” ομολογεί με πικρία ο Μακρυγιάννης. Πράγματι, τρεις χιλιάδες περίπου Βαναροί είχαν καταλάβει τις κρατικές θέσεις και οι Έλληνες, που είχαν αναλάβει τη ζωή τους και τις περιουσίες τους στο δωμάτιο της Ελευθερίας, δυστυχούσαν...

Δείγμα της αποικιοκρατικής συμπεριφοράς των Αντιβασιλέων είναι η παρακάτω στιχομητία του Έιδεκ (Heideck) με το Μακρυγιάννη: “Κάτοτε καλά γιατί η Μπαδαρία έχει 30.000 μπαγιονέττα και τα φέρνει εδώ και σας υποτάσσει!..! “Δυστυχία μας των καημένων –απαντά ο στρατηγός. Εγώ σου μύλησα αλλιώς και συ μου απαντάς διαφορετικά, με μπαγιονέττα! Κακά και ψυχρά θα πάμε. Χρειάζεται δικαιοσύνη από σας κι όχι φορέρες με μπαγιονέττα...”

Τις προδόληματικές σχέσεις ανάμεσα στους επαίοντες Βαναρούς και τους Έλληνες διαπιστώνει ο πρεσβευτής της Αυστρίας Von Prokesch-Osten: “Κυδέρνηση και κυβερνώμενοι είναι σαν δύο άτομα που δεν γνωρίζονται μεταξύ τους, αλλά ούτε που καταλαβαίνει το ένα το άλλο...”. Και ο Ζαχαρίας Παπαντωνίου, χρόνια αργότερα, αναφερόμενος σε αυτή την ταραχώδη εποχή θα πει: “Ηθέλαν να κυβερνήσουν ένα λαό με τα κείμενα. Την Ελλάδα την είχαν φτειάσει στα Γραφεία των από τη Βαναρία...”. Μοναδική καλή εικόνα Βαναρού, που απολάμβαναν οι Έλληνες, ήταν αυτή του νεαρού Όθωνα που μάθαινε πυρετώδως την ελληνική γλώσσα –με πολλή επιτυχία– την ιστορία του τόπου και ταξίδευε ανά την Ελλάδα. Ερχόταν σε άμεση επαφή με τον ντόπιο πληθυσμό, δενόταν μαζί του, γινόταν... Έλληνας!

Περιηγητές της εποχής παρουσιάζουν την Αθήνα που θυμίζει μια μικρή “Βαδέλ”. Ο J.A. Buchon αναφέρεται σε “όλον εκείνο τον κόσμο” που τον δρίσκει να περιδιαβάνει στα στενοσόκακα της νεότευκτης πρωτεύουσας όπου “τα ανατολίτικα ήθη δεν παντρεύτηκαν ακόμη με τα δυτικά / όπου ο καθένας υιοθετεί την συμπεριφορά που του ταιριάζει”.

Την ίδια περίπου χρονική περίοδο ο Z. φων Λίνγκενταλ διαπιστώνει: “Μια ακούει κανές γερμανικά με βαναρική προφορά, έπειτα γαλλικά, αγγλικά, μαλτέζικα, ιταλικά, άλλοτε πάλι αρ-βανίτικα και επιτέλους νεοελληνικά σε διαφορετικά ιδιώματα. / Ξαφνικά βλέπει κανείς στο δρόμο μια καμήλα φορτωμένη να έρχεται από τον Πειραιά, ενώ ένα λεωφορείο αγγλικής κατασκευής με τέσσερα άλογα να κατηφορίζει και μέσα όλο κόκκινο σκούφοι και μουστάκια”. Λίγο παρακάτω ο ίδιος γερμανός περιηγητής με τον τίτλο “Η δυσκολία του να είσαι Έλληνας” γράφει: “Ετσι συναντά κανείς παντού την παλιά και τη νέα φύση του ανθρώπου, τον ανατολίτικο και τον ευρωπαϊκό τρόπο ζωής σε μια πολύχρωμη εναλλαγή και όμως απόφιες τις δύο μορφές τη μια πλάι στην άλλη. Και ακριδώς αυτό το χάος των διαφορετικών ηθών και εθίμων, αυτή η σύγχυση των αντιθέσεων είναι κείνη που δυσκολεύει ουσιαστικά όχι μόνον τον ξένο παρατηρητή, αλλά ακόμη κι αυτούς τους ίδιους τους κυβερνώντες και τους κυβερνούμενους να σχηματίσουν μια καθαρή εικόνα των συνθηκών”.

Έτοι, λοιπόν, είχαν τα πρόγματα στην Αθήνα δέκα χρόνια μετά την έλευση του Όθωνα. Ήταν αυτή η δυσάρεστη εποχή που η ιστορία αποκαλεί Βαναροκρατία. Οι Έλληνες ήταν ικανοί πως όταν ο νεαρός μονάρχης –μετά την ενηλικίωσή του– θα δασίλευε θα προσέφερε στον ταλαιπωρού λαό –επιτέλους– την πολυπόθητη συνταγματική διακυβέρνηση. Όμως, από τις 20 Μαΐου 1835, ο Όθωνας ανέλαβε “τας τηνίας της εξουσίας” και έκτοτε δεν έκανε καμμία μνεία περί Συντάγματος.

Η κατάσταση χειροτέρεψε μεσούντος του καλοκαιριού του 1843. Αυτόπτης μάρτυρας της βαριάς πολιτικής ατμόσφαιρας, η Δανέζα Χριστιάνα Λιτ., σύζυγος του ιερέα της βασίλισσας Αμαλίας, γράφει σχετικά στο ημερολόγιό της: “Ολο και περισσότερα απειλητικά σύννεφα μαζεύονταν στο πολιτικό στερέωμα. Δεν υπήρχε κανένας που να μην είναι δυσαρεστημένος...

Ξέραμε πολύ καλά ότι έπρεπε κάτι ν' αλλάξει και αγωνιούσαμε για το τι θα κάνει ο βασιλιάς. Αν δηλαδή θα 'παιρνε μια γρήγορη απόφαση ή θα άφηνε το χρόνο να κυλάει, κατά το συνήθειό του...'.

Ο ελληνικός λαός, που είχε αψηφήσει ολόκληρη αυτοκρατορία, ήταν τώρα αποφασισμένος για όλα. "Αδιαφιλονίκητος πρωταγωνιστής" της εξέγερσης στέφεται επιτυχώς ο στρατηγός Μακρυγάννης. Το τελευταίο διάστημα είχε μυήσει στην ίδια λήψης δραστικών μέτρων πολιτικούς και στρατιωτικούς. Πολιτικά κόμματα, τύπος και λαός, σε όλη την επικράτεια, ήταν πεπεισμένοι πως η έλλειψη του Συντάγματος υπήρξε η αιτία της κακοδαιμονίας του τόπου. Επομένως, μοναδική σωτηρία ήταν η επανάσταση. Οι κυβερνώντες είχαν αντιληφθεί τις συνωμοτικές κινήσεις του Μακρυγάννη και έκαναν ένοπλο αποκλεισμό του σπιτιού του. Η σύγκρουση ήταν αναπόφευκτη και τα πράγματα κύλησαν πολύ γρήγορα. Ο πρωτεργάτης του ξεσηκωμού, ο Μακρυγάννης, μάς διηγείται: "Τότε κινήθη και το ταχτικόν και ιππικόν με τον Καλλέργη και Σκαρβέλη, ακούγοντας τους ντουφεκισμούς μας, και πήγαν εις το Παλάτι. Ευτύς κι εγώ άφησα την αναγκαία φρουρά και πήγα κι εγώ. Βγαίνοντας έξω μ' ακολούθησαν όλοι οι πολίτες. Ήρθαν κι από τα χωριά, οπού τους είχα παραγγείλη. Και μας πήραν εις τα χέρια όλους ο λαός. Χάλευναν να μπούνε από τα παλεθύρια εις το Παλάτι. Τότε τους μίλησα νάχουν την μεγαλύτερη αρετή και πατριωτισμόν. "Εμείς θέλομεν να μας δώσῃ ο Βασιλέας μας εκείνο οπού αποχήσαμεν με το αίμα μας και θυσίες μας... Οι Δύναμες τον οδήγησαν να μας δώσῃ σύνταμα, όταν τον αναγνώρισαν βασιλέα μας και ήρθε εδώ. Και υποσκέθη. Κι ως σήμερον δεν τόθαλε σ' ενέργεια. Να το δάλλη τώρα και είναι Βασιλέας μας. Και να μας κυβερνάγγιη συνταματικώς. Δι' αυτό, αδελφοί, σηκωθήκαμεν και κινητούμεν, κι' όχι να κάμωμεν αταξίες. Ούτε εις το περιόδοι [ενν. Εθνικό Κήπο] να μην πλησιάση κανένας και πειράξετε ούτ' ένα φύλο".

Από τη δική της τη σκοπιά η Χριστιάνα Λυτ περιγράφει τη διαδήλωση: "Η βασιλισσα ήταν συνεχώς με το βασιλιά και του έλεγε ότι υπάρχουν δύο λύσεις: ή να υπογράψει ή να παραιτηθεί. Το να υπογράψει το ήθελε πολύ λίγο. Στη συγκέντρωση είχαν μαζευτεί πολλοί δουνίσιοι, αρματωμένοι μέχρι τα δόντια, με ύποπτη όψη. Ο βασιλιάς πίστευε ότι αυτοί ήρθαν για να ψαφέψουν στα ταραγμένα νερά. Ο ίδιος όμως αργούσε να πάρει οποιαδήποτε απόφαση. Εδώ πρέπει να θαυμάσουμε πραγματικά την υπομονή των κατά τ' άλλα ευέξαπτων Ελλήνων. Η κατάσταση αυτή κράτησε ώσπου να υπογράψει ο βασιλιάς, δηλαδή έως την επόμενη το μεσημέρι στις 12, της 3ης του Σεπτέμβρη..." Για την υπογραφή του Συντάγματος ο βαυαρός φρούραχος της Ακροπόλεως, ο Χριστόφορος Νέεζερ δίνει την ακόλουθη μαρτυρία: "Επληρωφορήθην εκ πηγής αξιοπίστου ότι η βασιλισσα έκαμε το θαύμα, εξαναγκάσασα τον Όθωνα να υπογράψει το Σύνταγμα".

76

Και πάλι ο Μακρυγάννης με το "απελέκητον γράψιμο του" περιγράφει: "Αφού έγιναν οι νέοι υπουργοί και τους αναγνώρισαν κι όλοι οι Σύνδουλοι της Επικρατείας, τότε οι νέοι υπουργοί έφρειασαν ένα ένγραφο δια τον Καλλέργη κ' εμένα να το υπογράψῃ ο Βασιλέας δι' ασφάλεια μας, ένα ευκαριστήριον ότι βαστάζαμεν την ησυχίαν. Τότε πήγαν εις τον Βασιλέα να υπογράψῃ το Σύνταγμα κι αυτό. Ήταν και οι Πρόσθες των Δυνάμεων εις το Παλάτι και τα υπόγραψε όλα και του έγινε ένα μεγάλο "ξήτω" απ' ούλους τους πολίτες της πρωτεύουσας... Ιδού, αδελφοί, ο Θεός πάλε έκαμεν το έλεός του και μας έφερε μόνος του το αγαθό του δώρο και μας προστάτεψε κ' εμάς και τον Βασιλέα μας, ούτε αυτός ν' αγανακτήσῃ αναντίον μας, ούτε εμείς εις τον Βασιλέα μας. Και φώτισε και τα δυο μέρη εις το εξής θα ξήσωμεν με την ευλογίαν του Θεού ως πατέρας με τα παιδιά. Διώχνομεν αύριον και τους Μπαναρέζους. Και να είμαστε γενναίοι εις αυτούς, να μην θυμηθή κανένας πάθος από 'μας να πειράξῃ κανέναν, ή τον διατιμήσῃ όσο να πάνε εις την ευκή του Θεού. Τώρα εσείς όλοι οι αγαθοί άνθρωποι να πάγη ο καθένας εις το σπίτι του ν' αφήσῃ τ' άρματά του, καθώς τ' άφησα κ' εγώ και βαστώ εις το χέρι μου το μπαστούνι μου, οπού βλέπετε και πήρα το σκαλιστήριο μου κ' εργάζομαι εις τον κήπο μου και εις τ' αμπέλι μου κ' ελιές μου, ότι ζυγώνει κι' ο τρύγος. Αυτά είχα να σας ειπώ, αδελφοί'. Σε δυο ώρες δεν έμεινε κανένας από αυτούς.

Φέραμεν και πλοία και μπαρκαρίσαμεν όλους τους Μπαναρέζους. Τους πήγα εις τον Περαία, οπού είχαν Έλληνες αδικήση, κατατρέξη, χτυπήση – τους μεταχειρίζονταν χερότερα από τους Τούρκους. Δεν στάθη τρόπος να θυμηθή κα-νένας Έλληνας παραμικρά από αυτά και να κατατρέξουν κανέναν. Τους μπαρκαρίσαμε όλους και πάνε εις την δουλειά τους."

Σε ανάμνηση της μεγάλης μέρας η κεντρική πλατεία των Μουσών και των Ανακτόρων μετονομάστηκε δικαίως σε πλατεία Συντάγματος.

1843, 3 του Σεπτέμβρη, η Ελλάδα ζει ξανά την αναγέννησή της. Η Αθήνα είναι μια πόλη μαγική και οι άνθρωποι της ζουν με οράματα και αξίες.

Άρτεμις Σκουμπουρδή

Από τις εκδόσεις Πατάκη κυκλοφορήθηκε προσφάτως το βιβλίο της κ. Α. Σκουμπουρδή: Ψυροή. Η γειτονιά των ηρώων.

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ

Στο φιλόξενο χώρο του Αμφιθεάτρου του Μουσείου πραγματοποιείται κάθε Τετάρτη, από τις αρχές Νοεμβρίου ως το τέλος Μαΐου, το Εισαγωγικό Σεμινάριο Καλλιτεχνικής Φωτογραφίας από τον Πλάτωνα Ριέλλη. Ο δικηγόρος, συγγραφέας θεωρητικών και τεχνικών συγγραμμάτων για τη φωτογραφία, καθηγητής φωτογραφίας από το 1981 στο τμήμα ΜΜΕ του Παντείου Πανεπιστημίου, στο University of La Verne, στις σχολές Focus και Leica Academy, στη Σχολή Μωραΐτη και στο Κολλέγιο Αθηνών, Πρόεδρος του "Φωτογραφικού Κύκλου" και Διευθυντής της γκαλερί και των εκδόσεων "Φωτοχώρος", μεταφέρει την πολύχρονη πείρα και τις θεωρητικές γνώσεις του μέσα από δύο κύκλους μαθημάτων. Κατά τη διάρκεια των 104 συνολικών ωρών διδασκαλίας οι συμμετέχοντες μυούνται στην τέχνη της φωτογραφίας (καλλιτεχνικό μέρος, 78 ώρες) και στα ποικίλα σχετικά με αυτήν τεχνικά ξητήματα (τεχνικό μέρος, 26 ώρες), ενώ παράλληλα τους δίνεται η δυνατότητα εξάσκησης στο σκοτεινό θάλαμο του "Φωτογραφικού Κύκλου" και η πρόσβαση στην πλούσια βιβλιοθήκη του. Οι ενδιαφερόμενοι έχουν την ευχέρεια να επιλέξουν την παρακολούθηση της πρώτης μόνο ή και των δύο ενοτήτων.

Ο κύκλος των τεχνικών μαθημάτων αποδέπει στη γνωριμία (μέσα από προφορική διδασκαλία και προδολή διαφανειών) και στην εξάσκηση (στο εργαστήριο ασπρόμαυρης φωτογραφίας) στις βασικές μεθόδους λήψης, εμφάνισης και εκτύπωσης φωτογραφίας. Ο δεύτερος κύκλος διακρίνεται σε δύο μικρότερες ενότητες: α. αναδρομή στην ιστορική πορεία αυτού του μέσου έκφρασης και καταγραφής της πραγματικότητας από την εμφάνισή του το 19ο αιώνα ως τις μέρες μας μέσα από περισσότερες από 5.000 διαφάνειες, συνοδευόμενη από εκτενή σχολιασμό και επισήμανση των σημαντικών δημιουργών και των δημιουργιών που ξεχώρισαν, β. κριτική και διάλογος γύρω από αισθητικά ξητήματα τόσο της φωτογραφίας όσο και γενικότερα της τέχνης. Η τελευταία αυτή ενότητα αποσκοπεί στην ανάπτυξη ενός ευρύτερου οπτικού πεδίου, προκειμένου ο επίδοξος φωτογράφος να αντιμετωπίσει τον κόσμο που τώρα ανοίγεται μπροστά του και τις δυνατότητες που του παρέχει ο φωτογραφικός φακός εξοπλισμένος με στερεή καλλιτεχνική κατάρτιση και παραγωγικό κριτικό πνεύμα. Για το λόγο αυτό άλλωστε το σεμινάριο δεν απευθύνεται μόνο σε όσους για πρώτη φορά έρχονται σε επαφή με τη φωτογραφία, αλλά και σε εκείνους που διαθέτουν μεν ήδη σχετικές γνώσεις και εμπειρίες, επιθυμούν ωστόσο να εκμεταλλευτούν στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τις τεράστιες δυνατότητες που παρέχει αυτό το μέσο καλλιτεχνικής έκφρασης.

Ενημερωτικό Δελτίο των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη

Πλατεία Φιλικής Εταιρείας 15, 106 74 Αθήνα
Τηλ.: 210-7229958, Fax: 210-7298183, E-mail: friendbm@hol.gr
Ώρες Γραμματείας: Δευτέρα - Παρασκευή 9-2 μ.μ.

Συντακτική Επιτροπή:

Διοικητικό Συμβούλιο των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη

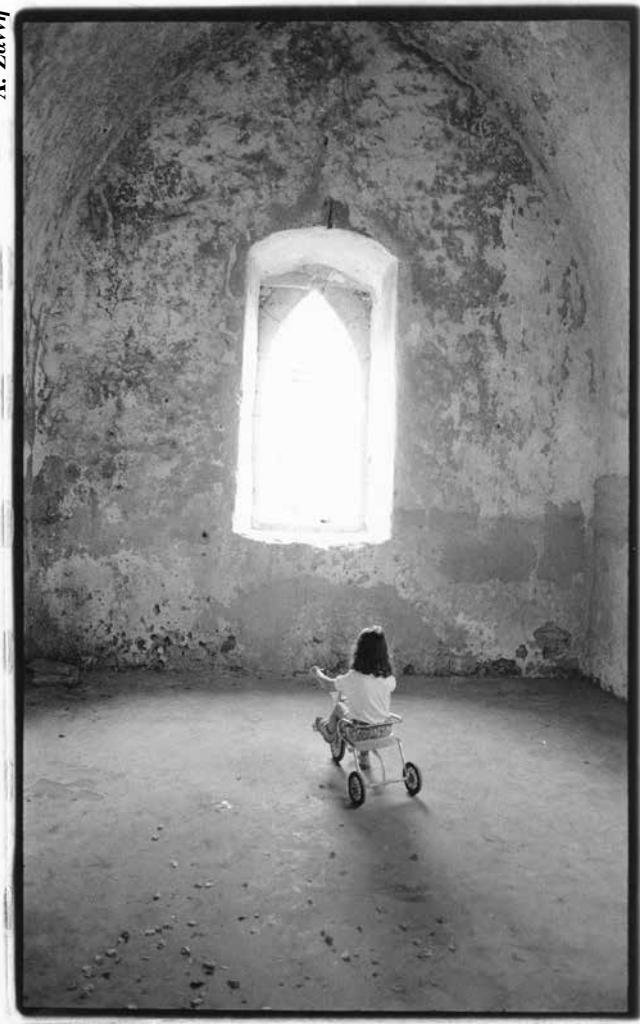
Υπεύθυνος σύνταξης: Σταύρος Ι. Αρδανιτόπουλος

Γραμματεία: Μαριέλλα Τσαλδάρη-Βέλιου

Art Director: Κωνσταντίνος Αρδανιτόπουλος

Παραγωγή: ARTECH ΕΠΕ

Λ. Ζαννή

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ

Επαναλαμβάνεται και φέτος η επιτυχημένη προσπάθεια του Τμήματος Ιστορικών Αρχείων του Μουσείου να συμβάλει στην εκμάθηση της τουρκικής γλώσσας και της οθωμανικής γραφής. Με την παρακολούθηση των δύο αντίστοιχων κύκλων μαθημάτων που διοργανώνονται στα Αρχεία δίνεται η δυνατότητα στους ερευνητές της ιστορίας, της τέχνης και του πολιτισμού που αναπτύχθηκε εντός των ορίων της οθωμανικής αυτοκρατορίας επί έξι αιώνες να έλθουν σε άμεση επαφή με τις γραπτές πηγές που διασώθηκαν από τη μακραίων αυτή περίοδο και που φωτίζουν την ιστορική πορεία των πολυάριθμων λαών που περιήλθαν υπό οθωμανική διοίκηση από το 14ο ως τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα.

Τα μαθήματα ξεκίνησαν στις 20 Οκτωβρίου 2003 και θα συνεχιστούν ως το τέλος Μαΐου 2004. Πραγματοποιούνται κάθε Δευτέρα στο κτήμα των Ιστορικών Αρχείων (οικία Π. Δέλτα), στην Κηφισιά (Εμμ. Μπενάκη 38 και Στεφ. Δέλτα).

ΤΑ ΝΕΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΦΙΛΩΝ ΤΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

Αγαπητοί Φίλοι, με χαρά σας ενημερώνουμε και πάλι για τις εντατικές ενέργειες που καταβάλλει η Ελληνική Ομοσπονδία, προκειμένου να οργανώσει με τον αριτότερο δυνατό τρόπο το Συμβούλιο και τη Γενική Συνέλευση της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας Φύλων Μουσείων, (World Federation of Friends of Museums, WFFM) στην Αθήνα το Μάιο του 2004. Υπενθυμίζουμε ότι κατά τη διάρκεια του ετήσιου Συμβούλιου της WFFM τον περασμένο Μάιο στο Όσλο της Νορβηγίας η Πρόεδρος παρουσίασε το προσχέδιο των ελληνικών προτάσεων για το συμβούλιο της WFFM στην Αθήνα, το οποίο έγινε κατ' αρχήν από όλους αποδεκτό.

Σήμερα είμαστε στην ευχάριστη θέση να σας αναγγείλουμε ότι το τελικό πρόγραμμα έχει ήδη αποπερατωθεί. Οι προτάσεις και το προγράμματα επισκέψεων σε μουσεία, συναντήσεων και εκδρομών κατά τη διάρκεια των εργασιών, τόσο για τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου όσο και για τους συνοδούς τους έχουν ιδιαίτερα μεγάλη απήχηση και οι ξένες αντιπροσωπείες καθημερινώς δηλώνουν την επιθυμία συμμετοχής τους.

Στο πρόγραμμα των φιλοξενιών και ξεναγήσεων έχουν ενταχθεί τα εξής μουσεία και οι Φίλοι τους: Μουσείο Αρχαιολογίας, Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία, Νομιματικό Μουσείο, Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Μουσείο Μπενάκη, Χριστιανικό και Βυζαντινό Μουσείο Αθηνών, Μουσείο Φρουρίου, Ιδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, Σύλλογη Τραπέζης Ελλάδος, Μουσείο Χαρτών, ενώ έχουν προταθεί και άλλα μουσεία για προαιρετικές επισκέψεις.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι ότι η ΕΟΣΦΙΜ κατόρθωσε, εντελώς εκπότιστα των καθηερωμένων, να πραγματοποιηθεί μετά το πέρας των εργασιών της Γενικής Συνέλευσης της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας συνάντηση των ξένων μελών με έλληνες ειδικούς. Στη συνάντηση αυτή εν είδει ημιμερίδας θα συμμετάσχουν τόσο οι ξένοι σύνεδροι, μέλη του Παγκοσμίου Συμβουλίου, όσο και από ελληνικής πλευράς διευθυντές και στελέχη μουσείων, συλλέκτες, δωρητές και σωματεία Φύλων. Η συνάντηση θα πραγματοποιηθεί στο χώρο του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών και ο σκοπός είναι η ανταλλαγή απόψεων και η γνωριμία με τα πολιτιστικά δρώμενα αφιοτέρων.

Για το ακριβές πρόγραμμα θα σας ενημερώσουμε σύντομα. Ευχαριστούμε εκ των προτέρων τα Μουσεία, τους Φύλους των Μουσείων και τα μέλη μας για την τόσο θετική ανταπόκριση και στήριξη των κοινών μας σκοπών και στόχων, μεταξύ των οποίων πρωτεύουσα θέση κατέχει η προδοτήλη της πατρίδας μας.

Ο μεγάλος φόρτος εργασίας αυτής της τόσο σοδαφής διοργάνωσης, που συνεπάγεται πληθώρα συνεννοήσεων, οργανωτικών λεπτομε-

Από τις εργασίες του Δ.Σ. της WFFM στο Όσλο. Από αριστερά: ο Πρόεδρος της Βελγικής Ομοσπονδίας, κ. H. de Rotstard, η Πρόεδρος της ΕΟΣΦΙΜ, κ. Λ. ντε Τοάρες, η Πρόεδρος της Ομοσπονδίας της Χιλής, κ. Cecilia Huidrobo, ο Αντιπρόεδρος της Ομοσπονδίας της Πορτογαλίας, κ. Fausto Brito de Abreu.

Μια πολύ επιτυχημένη δραδιά στο Όσλο και μια ζεστή και υποδειγματική φιλοξενία από τη Νορβηγική Ομοσπονδία Φύλων Μουσείων. Όρθια η Πρόεδρος και οικοδέσποινα κ. Anna Andresen με παραδοσιακή ενδυμασία

ρειών, προσωπικής επικοινωνίας, καθώς και προσπάθειες εξεύρεσης χορηγών, όπως είναι ευνόητο περιορίζει το χρόνο για άλλες δραστηριότητες. Εν τούτοις, το Συμβούλιο της ΕΟΣΦΙΜ αποφάσισε να πραγματοποιηθεί η κοπή της πίτας, που είναι πια θεμιτός, στα τέλη του μηνός Ιανουαρίου. Αυτή τη φορά έχουμε ως στόχο να τιμήσουν τα νέα αρχαιολογικά μουσεία, ιδιαίτερα εν όψει της Ολυμπιάδας. Ήδη έχει γίνει αποδεκτή η πρότασή μας η εκδήλωση να πραγματοποιηθεί στο φιλόξενο χώρο του Βυζαντινού Μουσείου που θα μας προσφερθεί ξανά, όπως και πέρυσι, από τον διευθυντή και εκλεκτό φίλο κ. Δημήτριο Κωνσταντίνο.

Θα θέλαμε μόνο να προσθέσουμε ότι η Πρόεδρος, στην προσπάθειά της να στηρίξει και να διευδύνει τον ευεργετικό θεσμό των Φύλων των Μουσείων και να υπηρετήσει τους σκοπούς της ΕΟΣΦΙΜ, εκπροσωπεί συχνά την Ομοσπονδία και συμμετέχει σε διάφορες εκδηλώσεις προσκεκλημένη των μελών της. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια και με την ευκαιρία της φετινής γιορτής που διοργάνωσε το ICOM με θέμα “τα Μουσεία και οι Φίλοι τους” εκπροσώπησε την ΕΟΣΦΙΜ στην επίσημη εκδήλωση του ICOM στο χώρο του Μουσείου Μπενάκη, έδωσε διάλεξη στο Αγρίνιο, έλαβε μέρος σε συνάντηση στη Δημοτική Πινακοθήκη Παλαιού Ψυχικού, στην ομογένεια της Lyon, στο Μουσείο Ingres στην Τουλούζη της Γαλλίας, στον Τάραντα της Νοτίου Ιταλίας, στη Μάλτα και στην Ουάσινγκτον των Η.Π.Α.

Τέλος, θα θέλαμε να μοιραστούμε μαζί σας την τιμητική δράσευση της Πρόεδρου με το “Congressional Record Award” των Η.Π.Α. για τις εθελοντικές προσπάθειές της στις διαπολιτισμικές σχέσεις μεταξύ των κρατών.

Μετά από συνεννόηση με την Διευθύντρια Προσέλκυσης και Διατήρησης Εθελοντών του “Αθήνα 2004”, κ. Δημήτρια Ήγκαν, τα μέλη της ΕΟΣΦΙΜ επισκέφθηκαν το Συνεδριακό του Κέντρο στις 26 Νοεμβρίου, όπου τους έγινε ενημέρωση και παρουσίαση του Προγράμματος Εθελοντισμού, Μεταφορών και Πολιτισμού. Αποφασίστηκε η στενή επικοινωνία της ΕΟΣΦΙΜ με το “Αθήνα 2004”, έτοι ώστε οι Φίλοι των Μουσείων να συνδράμουν ουσιαστικά στο θεμελιώδες πρόγραμμα του “Πολιτισμού του 2004” που αφορά στα Μουσεία.

Σημ. Στο προηγούμενο τεύχος του Δελτίου (Α'-Β'2003, σ. 16) εκ παραδοσιακής το όνομα του τιμηθέντος από την ΕΟΣΦΙΜ κ. Δημητρίου Οικονομόπουλου αναγράφηκε ως Γεώργιος Οικονομόπουλος.

Λίλα ντε Τοάρες

FOR OUR FOREIGN FRIENDS

FRIENDS' ACTIVITIES

The year began with a splendid evening at the estate of the Vanderpool-Evert family in Pikermi, with live music and dancing from Southern Italy, where Greek culture has survived for 2,500 years, incorporated into most aspects of local tradition. As every year, there were a large number of tours of cultural institutions (Society for the Unification of Archaeological sites in Athens, National Bank of Greece Archives, Hellenic Literary and Historical Archive), places of architectural interest, (the Mela mansion, the historic building of the National Bank of Greece, and the new N.B.G. building designed by Mario Botta), exhibitions, ("Sea Routes... From Sidon to Houelva. Interconnections in the Mediterranean. 16th to 6th c. B.C." at the Goulandri Foundation Cycladic Art Museum) and lectures (Stavros Arvanitopoulos: "The topography and monuments of Constantinople", Efthimios Soulogiannis: "Egyptian Hellenism from the 18th - 20th centuries", Giannis Saitas and Cornelia Zarkia: "The Benaki Museum Mani Project"). In addition, two excursions within Greece (to the islands of Kea and Andros), and two trips abroad (Constantinople and Alexandria/Cairo), in which many members participated, were a great success. Finally, the board welcomed 94 new members at the central Museum building, where a speech by the President, Mr Linos Benakis, was followed by a small reception and a guided tour by Ms Artemis Skoubourdi.

Stavros I. Arvanitopoulos

CEILING PAINTINGS AT THE MEGALI TOU GENOUS SCHOLI

The nineteenth century decorative paintings on the ceiling of the reception hall at the *Megali tou Genous Scholi*, one of the oldest educational establishments of the Greek community in Constantinople, are in poor condition. The friends of the Museum, who visited the school during last year's trip to Constantinople, proposed to undertake their restoration, or at least to contribute as much as possible. To this end, the head of the Benaki Museum's Restoration Department Mr Stergios Stasinopoulos, who will supervise the work, participated in this year's visit to the school.

Stavros I. Arvanitopoulos

A UNIQUE TREASURE FOR THREE GREEK MUSEUMS

Nine silver plates embossed with gold designs are currently on display at the entrance of the Benaki Museum. The plates are a unique set from the twelfth century A.D. and originate from the house of a high-ranking citizen of Constantinople or a member of the imperial household, and are currently owned by a private collector who wishes to sell the plates at auction. The asking price is €2,200,000, half of which the Hellenic Ministry of Culture has promised to contribute. The three largest Greek Byzantine museums, the Byzantine and Christian Museum of Athens, Byzantine Culture Museum of Thessaloniki and the Benaki Museum are appealing to private benefactors and public agencies in an attempt to raise the remaining €1,100,000 so that our country should not be deprived of these precious items.

Stavros I. Arvanitopoulos

AUTHENTIC COPIES OF ANCIENT CERAMICS ON SALE AT THE BENAKI MUSEUM

The dominant colours of Eastern Mediterranean ceramics are the so-called black, red and white. Lime-rich clays and other natural minerals were used to produce these. Black is more problematic, and the technique used to produce it is known as the conversion of iron, which was widespread, reaching its most perfect form in the classical period. During the first half of the 20th century, Attic glazing was the subject of much research, and entirely accurate reproduction remained a mystery. The writer, whose research led to the discovery of the properties of Attic glazing, succeeded, with her team, in reproducing it authentically in 1991. The clay which was used for decoration was processed through successive phases of oxidization and reduction, making the technique a demanding task. After shaping, decorating and firing comes the process of aging. Cooperation with the Benaki Museum began in 2001, and involved technological studies of items in its collection. With Ms D. Geroulanou, our work has focused on the production of technologically authentic copies, combining high artistic standards and technological quality at low cost. We are now able to present items created from innocuous materials that can be used as tableware. For security reasons these bear the inscription of the Museum and of THETIS authentics.

Dr Eleni Aloupi

FROM THE HISTORY OF ATHENS

In 1843 General Makrygiannis voices the Greek people's demand for a constitution. King Otto, despite his promises, was stalling, taking time to learn the Greek language. In Athens, ambassadors, travellers and members of the royal household comment that life in Athens resembles a modern Babel. The two cultures –east and west– paradoxically co-exist. The demand becomes a revolution, Otto grants the constitution, Greek ministers are sworn in and the Bavarians withdraw. The Square of the Muses or Palace Square is renamed Syntagma (Constitution) Square. 3rd September, 1843, Greece is reborn...

Artemis Skoubourdi

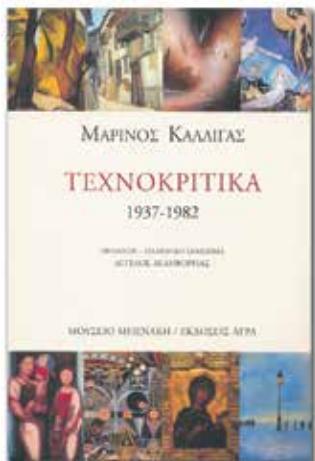
NEWS OF THE HELLENIC FEDERATION OF MUSEUMS' FRIENDS

Concerning the efforts of our Federation to organize the General Convention of the WFFM in Athens in May 2004, we can now announce that our proposal has been initially accepted. The programme has been finalized and has already been favourably received by foreign delegates. It includes a series of tours and receptions at museums as well as optional meetings. Organising sessions for Greek and foreign specialists is of great importance. Furthermore, the board of the HFMF has decided that the annual cutting of the New Year's Cake will take place at the end of January at the Byzantine and Christian Museum, a venue that always provides a warm welcome. Lastly we would like to share with you the news that our President has been awarded the "Congressional Record Award" of the United States for her voluntary work on cultural relations between the two countries.

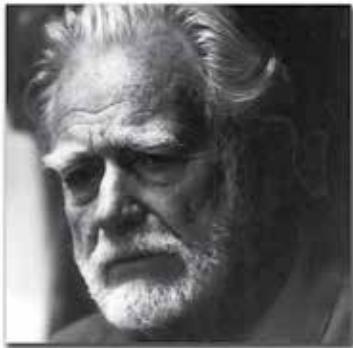
Lila De Chaves

Summary: Fotini Karamadouki, Stavros I. Arvanitopoulos. Translation: Tracy Huntingford

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

**ΤΕΧΝΟΚΡΙΤΙΚΑ
1937 - 1982**
Μ. Καλπιγάς
Μουσείο Μπενάκη,
Εκδόσεις Άγρα
Χρόνος έκδοσης: 2003
ISBN: 960-8452-98-8
960-325-468-1
(ελληνικά)

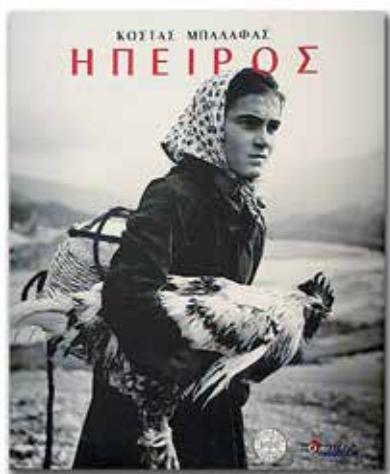

**Γ. ΜΑΥΡΟΪΔΗΣ
“ΕΝΑ ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ
ΚΕΡΑΥΝΟΒΟΛΟΥ
ΚΑΤΑΦΑΣΕΩΣ”**
Μουσείο Μπενάκη,
Εκδόσεις Αδάμ
Χρόνος έκδοσης: 2003
ISBN: 960-5004-29-1
(δίγλωσσο: ελληνικά/
αγγλικά)

**ΕΙΚΟΝΕΣ “ΓΡΑΜΜΕΝΕΣ”
ΜΕ ΧΡΩΜΑ.
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΥΡΟΪΔΗΣ**
**Χ. Χατζηνικοπίδης,
Μ. Σωνιέ**
Μουσείο Μπενάκη
(Τμήμα Εκπαιδευτικών
Προγραμμάτων)
Χρόνος έκδοσης: 2003
ISBN: 960-7671-41-4
(ελληνικά)

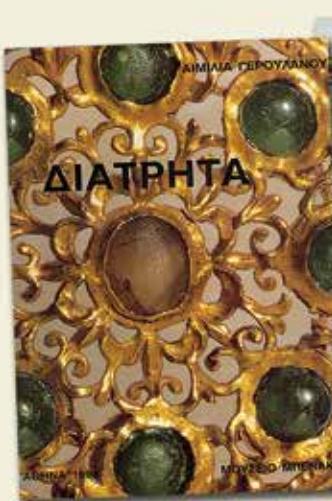
ΗΠΕΙΡΟΣ
Κ. Μπαλάφας
Μουσείο Μπενάκη,
Εκδόσεις Ποταμός
Χρόνος έκδοσης: 2003
ISBN: 960-8350-10-7
(ελληνικά)

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΠΤΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ!!!

Όπως ανακοινώθηκε και στο προηγούμενο τεύχος του Ενημερωτικού Δελτίου, στο Γραφείο των Φίλων διατίθενται όλες οι εκδόσεις του Μουσείου με **τιμή μειωμένη κατά 20%** ειδικά για τα μέλη του Σωματείου. Πρόκειται για μια γενναιόδωρη προσφορά εκ μέρους της Διοικητικής Επιτροπής του Μουσείου, την οποία οι Φίλοι δεν έχουν ακόμη εκμεταλλεύθει αρκούντως! Οι εξαιρετικής ποιότητος μονογραφίες, με

επιστημονικώς τεκμηριωμένο, πολυποίκιλο περιεχόμενο, οι κατάλογοι των περιοδικών εκθέσεων, οι συλλογικοί τόμοι, ο οπτικός δίσκος (DVD-ROM) “Η Ελλάδα του Μουσείου Μπενάκη”, αποτελούν πολύτιμα προσωπικά αποκτήματα και συγχρόνως εξαίρετη επιλογή για την προσφορά σε οικείους και φίλους, όχι μόνο τις ημέρες των εορτών, αλλά σε όλη τη διάρκεια του έτους. ΣΠΕΥΣΑΤΕ!!!

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

26 Ιανουαρίου – 7 Μαρτίου 2004

Γιάννης Α. Παπαϊωάννου, ο συνθέτης, ο δάσκαλος. Αναζήτηση και Πρωτοπορία

27 Ιανουαρίου και 3, 10, 17 Φεβρουαρίου 2004

Τέσσερις συναυλίες με έργα μουσικής δωματίου του Γ.Α. Παπαϊωάννου

3 Δεκεμβρίου 2003 – 30 Σεπτεμβρίου 2004

Πόλεμος εν πολέμῳ 1912-1913

Στο πλοίο-μουσείο θωρηκτό “Γ. Αβέρωφ”, σε συνεργασία με το Γενικό Επιτελείο Ναυτικού

Ο Γ.Α. Παπαϊωάννου εγκανιάζοντας την πρώτη ελληνική εδδομάδα σύγχρονης μουσικής. Ζάππειο, Απρίλιος 1966

ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΑΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΚΤΗΡΙΟΥ Κουμπάρη 1, Αθήνα

Δευτέρα, Τετάρτη, Παρασκευή, Σάββατο: 9:00–17:00, Πέμπτη: 9:00-24:00, Κυριακή: 9:00-15:00
Τηλ. Κέντρο: 210-36.71.000

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ Κουμπάρη 1, Αθήνα

Δευτέρα - Παρασκευή: 9:00–15:00 Τηλ.: 210-36.42.216

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ Εμμανουήλ Μπενάκη 38 & Στεφάνου Δέλτα, Κηφισιά

Δευτέρα - Παρασκευή: 10:00–14:00 Τηλ.: 210-80.79.878

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ Πλατεία Φιλικής Εταιρείας 15, Αθήνα

Δευτέρα - Παρασκευή: 9:00–15:00 (κατόπιν τηλεφωνικής συνεννόησης) Τηλ.: 210-72.11.033

ΑΡΧΕΙΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ Βαλαωρίτου 4, Αθήνα

Δευτέρα - Τετάρτη: 10:00–13:00 (κατόπιν τηλεφωνικής συνεννόησης) Τηλ.: 210-36.28.164